

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
FACULTATEA DE DREPT
DEPARTAMENTUL DREPT PRIVAT

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.: 347.41/.43(043.2)

PALAMARCIUC VLADIMIR

REGIMUL JURIDIC AL OBLIGAȚIILOR PECUNIARE ÎN
DREPTUL CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA

Specialitatea 553.01 – Drept civil

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

Autor:

Palamarciuc Vladimir

Conducător de doctorat:

Băieșu Sergiu, profesor universitar, doctor în drept, Universitatea de Stat din Moldova

Comisia de doctorat pentru susținerea publică:

Președintele comisiei: Băieșu Aurel, profesor universitar, doctor habilitat în drept

Conducătorul de doctorat: Băieșu Sergiu, profesor universitar, doctor în drept

Referenți oficiali: Baias Flavius-Antoni, profesor universitar, doctor în drept,
Universitatea din București, România
Cercel Sevastian, profesor universitar, doctor în drept,
Universitatea din Craiova, România
Cazac Octavian, conferențiar universitar, doctor în drept

Susținerea va avea loc la 2 iulie 2021, ora 11:00, blocul 2 al USM, biroul 119, strada Mihail Kogălniceanu, 67, municipiul Chișinău.

Susținerea va avea loc în format mixt. Detalii de conexiune:

Link:

<https://us02web.zoom.us/j/87235833644?pwd=bnlKOGFYRWRkZnp3TmIraHNIRTVUdz09>

Meeting ID: 872 3583 3644

Passcode: teza

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC.

Secretarul comisiei de doctorat: _____ Cebotari Valentina, conferențiar universitar,
doctor în drept

Conducător de doctorat _____ Băieșu Sergiu, profesor universitar,
doctor în drept,

Autor: _____ Palamarciuc Vladimir

Cuprins:

Introducere	4
1. TEORIA JURIDICĂ A BANILOR	9
2. CARACTERISTICA GENERALĂ A OBLIGAȚIILOR PECUNIARE.....	16
2.1. Noțiunea și clasificarea obligațiilor pecuniare	16
2.2. Executarea obligațiilor pecuniare	16
3. PARTICULARITĂȚILE EXECUTĂRII OBLIGAȚIILOR PECUNIARE	18
3.1. Mijloacele de plată și instrumentele de plată.....	18
3.3. Moneda de executare a obligațiilor pecuniare.....	18
3.4. Locul executării obligației pecuniare	19
3.5. Termenul de executare a obligației pecuniare	20
3.6. Imputația executării plății obligației pecuniare	21
3.7. Nominalismul monetar	22
3.8. Măsuri de excludere a efectelor nominalismului monetar.....	23
4. EFECTELE SPECIFICE ALE OBLIGAȚIILOR PECUNIARE.....	27
4.1. Introducere cu privire la efectele obligațiilor pecuniare.....	27
4.2. Dobânda ca efect al obligației pecuniare.....	27
4.3. Alte efecte specifice ale obligațiilor pecuniare.....	30
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI PRINCIPALE	32
BIBLIOGRAFIE	34
Adnotare	38

Introducere

Actualitatea și importanța temei rezidă în faptul că instituția banilor este o constantă a relațiilor juridice civile, a căror implicație este oglindită în evoluția și dezvoltarea societății. Deși foarte prezenți în realitatea cotidiană, cunoașterea juridică civilă a banilor se limitează la aspectul lor aparent economic, fără aprofundare asupra naturii și esenței ca instituție juridică. La etapa contemporană, sistemul financiar și al tehnologiilor informaționale sunt semnificativ interconectate cu fenomenul banilor, ceea ce determină necesitatea unei abordări științifice fundamentale în domeniul dreptului civil și a oferirii suportului științific pentru calificarea juridică a banilor în sistemul relațiilor civile.

Pentru cercetare au fost utilizate mai multe tehnici și metode, dintre care enumerăm analiza și cercetarea istorică a fenomenului banilor și a literaturii juridice de specialitate în domeniul banilor, scrise în limbile română, rusă, engleză, franceză, italiană și germană, astfel fiind asigurat un nivel înalt de cercetare comparativă a diverselor instituții abordate în teză. Accesul la literatura străină a fost posibilă, în special, datorită stagiilor de cercetare efectuate în cadrul bibliotecilor UNIDROIT și al Institutului de Drept Est-European a Universității „Christian-Albrechts” din Kiel, Germania, precum și surselor disponibile on-line. Deoarece instituția banilor și obligațiilor pecuniare are implicații de natură juridică, economică, financiar-bancară, istorică, psihologică, internațională, în teză, ca metodă de cercetare, a fost utilizată literatură inter- și intradisciplinară corespunzător implicațiilor evidențiate.

Capitolul I este dedicat Teoriei Juridice a Banilor. Teoria statală a banilor, se bazează preponderent pe descrierea din lucrarea lui Georg Friedrich Knapp, tradusă în limba engleză, de al cărui nume este legată această teorie. În continuare este descrisă teoria socială a banilor, cu referire specială la opera autorului Arthur Nussbaum. Analiza acestor două teorii este succedată de teoria ficțiunii juridice a banilor în dreptul privat elaborată de către autor. Apoi este expusă teoria juridică a banilor, care aparține lui Remy Libchaber. Suplimentar, este relatat un alt concept identificat în literatura de specialitate – cel privind banii mondiali.

Capitolul II „Caracteristica generală a obligațiilor pecuniare” debutează cu noțiunea „obligații pecuniare”. După care se purcede la analiza prevederilor legale, a literaturii și practicii relevante, la analiza clasificării obligațiilor pecuniare și se propun câteva criterii de clasificare a acestora, pornind de la cadrul normativ existent. Clasificarea este urmată de analiza regimului general de executare a obligațiilor pecuniare. În mod special sunt analizate instituții precum dreptul de a pretinde executarea obligației pecuniare, noile prevederi ale Codului civil al Republicii

Moldova aplicabile, regimul juridic al plății în calitate de fapt sau act juridic și încadrarea plății în normele legale existente, metoda de plată (plata în numerar și fără numerar) și contextul noilor reglementări privind metoda de plată.

În cadrul capitolului III „Particularitățile executării obligațiilor pecuniare” sunt examinate aspectele privind mijloacele de plată și instrumentele de plată. Din perspectiva mijloacelor de plată sunt examinate moneda fiduciară, moneda scripturală și moneda electronică. Ținând cont de evoluțiile și implicațiile tehnologiilor informaționale asociate cu fenomenul banilor, în cadrul acestui capitol este examinată și natura juridică a monedei virtuale, cu referire la explicațiile oferite de către autoritățile bancare la nivelul Uniunii Europene. La fel, sunt clarificate unele aspecte privind utilizarea noțiunilor „bunuri digitale”, „bunuri cryptate” și „moneda virtuală”, precum și privind corelația dintre aceste concepte.

În teză sunt cercetate nominalismul monetar, precum și conceptele și instituțiile asociate acestuia, cum ar fi „datoria de valoare”, „clauzele valutare”, „impreviziunea” etc. Principiul nominalismului este unul specific obligațiilor pecuniare și a avut un impact deosebit asupra modului de soluționare a diverselor situații pe parcursul istoriei.

Ultimul capitol „Efectele specifice ale obligațiilor pecuniare” prezintă o analiză a efectelor obligațiilor pecuniare din sistemul obligațiilor civile. În particular, este cercetată instituția dobânzii, atât a celei remuneratorii, cât și a celei de întârziere. Anatocismul și capitalizarea sunt instituții legate de aplicabilitatea dobânzii, acestea fiind examinate în contextul noilor modificări operate în Codul civil, inclusiv în plan comparativ cu legislația României. În subsidiar, capitolul include analiza altor efecte specifice ale obligațiilor pecuniare. Printre acestea pot fi evidențiate reglementările privind cheltuielile de recuperare a creanțelor pecuniare ale profesionistului introduse prin reformă în art. 945 din Codul civil al Republicii Moldova nr.1107/2002, exercitarea dreptului de gaj asupra mijloacelor bănești, particularități identificate la cesiunea creanței bănești, precum și corelația dintre obligațiile pecuniare, starea de insolvabilitate și procesul de insolvabilitate.

Analiza situației în domeniul regimului juridic al banilor și obligațiilor pecuniare implică atât a obiectului obligațiilor pecuniare, adică a banilor, precum și a mecanismului de funcționare a obligațiilor pecuniare de la naștere, executare și până la stingere. Datorită specificului banilor ca instituție inter- și intradisciplinară, care implică elemente din perspectivă istorică, juridică, economică, financiară, psihologică, internațională, domeniul de cercetare este poziționat sub auspiciile unui demers complex pentru știința juridică de drept privat.

Cercetarea evidențiază că instituția banilor nu este o instituție juridică clasică pentru știința dreptului civil, deoarece literatura de specialitate juridică nu s-a preocupat de instituția banilor decât prin dezvoltarea primelor teorii abia la începutul secolului XX.

Drept surse științifice fundamentale în domeniul aspectului juridic al banilor, în special privind abordarea teoriilor juridice a banilor, pentru prezenta teză de doctorat au servit, cu precădere, cele din literatura de specialitate germană, engleză, franceză și italiană. Cercetarea asupra tezei demonstrează că există puține demersuri științifice cu privire la bani în dreptul privat în literatura de specialitate rusă, precum și în cea română. În literatura națională demersuri asupra teoriei banilor în dreptul privat nu au fost identificate. Referitor la obligațiile pecuniare, în teză au fost examinate lucrări de specialitate atât naționale, cât și străine. În literatura națională există doar demersuri științifice generale privind diferite instituții, însă cu titlu de lucrări științifice fundamentale, inclusiv teze de doctorat, nu au fost identificate până la etapa actuală. Totodată, a fost examinată literatura de specialitate străină, cum ar fi cea în limba engleză, franceză, italiană, germană, română și rusă.

O atenție deosebită s-a acordat studiilor și lucrărilor de secretariat elaborate în cadrul Institutului Internațional de Unificare a Dreptului Privat (UNIDROIT), care constituie o sursă primară a dezbaterilor asupra regulilor-model a Principiilor UNIDROIT. Astfel, în viziunea autorului, resursele lucrărilor UNIDROIT constituie o analiză istorică și comparativă deosebită, care este referită în textul tezei pentru a fundamenta concluziile științifice și recomandările tezei.

Teoria statală este prezentată în lucrarea lui Georg Friedrig Knapp „*Staatliche Theorie des Geldes*” (*State Theory of Money*), scrisă în limba germană, ulterior actualizată și tradusă în limba engleză. Anume lucrarea tradusă în limba engleză constituie lucrarea de referință în majoritatea demersurilor autorilor, inclusiv în prezenta teză de doctorat. În lucrarea sa Knapp analizează instituția banilor pornind de la analiza mijlocului de plată, clasificarea mijloacelor de plată și de la oferirea unei definiții a banilor, atașate mijlocului de plată *Chartal*. Knapp creează o terminologie distinctă și elaborează diverse clasificări proprii, în special cu privire la mijloacele de plată, ceea ce oferă teoriei sale un caracter sistemic și subliniază o manieră originală de analiză. O concluzie importantă a lui Knapp este că valoarea banilor poate fi definită doar istoric, prin raportare la moneda pe care moneda actuală o înlocuiește.

Teoria socială, înființată de Arthur Nussbaum, evidențiază ideea că banii vin din societate, dar nu din voința statului. Aparent, din conținutul lucrărilor examinate, ambele teorii nu se asociază cu o ramură de drept concretă.

Exemple de analiză și referință la teoria statală a banilor și teoria socială a banilor le găsim la autori precum Remy Libchaber, David Fox, Wolfgang Ernst, Larry Randall Wray, Julius von Staudinger, Sebastian Omlor, Tullio Ascareli, Bruno Inzitari, Nicolas Mathey etc.

Totuși, teoriile anunțate mai sus și alte demersuri teoretice descrise în teză nu au permis autorului să ofere un răspuns satisfăcător la întrebarea ce sunt banii în dreptul privat. În acest context, teza de doctorat vine cu o abordare nouă, prin dezvoltarea unei teorii juridice distincte privind banii în dreptul privat. **Prezenta teză introduce teoria ficțiunii juridice a banilor în dreptul privat**, care se bazează pe interpretarea inter- și intradisciplinară a cunoștințelor din literatura de specialitate citată în teză din domeniile istorie, economie, psihologie, finanțe, drept bancar, internațional, drept privat și drepturile omului, adaptate la obiectul de reglementare a dreptului civil, ceea ce denotă un demers științific complex și integrator. Elementele de bază ale acestei teorii se bazează pe faptul că, deși aceștia, evident, stau la baza determinării raporturilor patrimoniale în dreptul civil, banii nu au o valoare proprie decât raportați la bunurile și serviciile existente în societate. Mai mult decât atât, datorită reglementărilor în domeniul monetar și financiar-bancar, banii și valoarea monetară pot și sunt create de către băncile comerciale prin intermediul emiterii creditului și formării banilor prin simpla înscriere în cont. De fapt, banii reprezintă o formă de încredere socială, iar în sens juridic sunt o creație pur legislativă, deci o **ficțiune juridică**. În contextul relațiilor sociale, în special al relațiilor civile, această ficțiune este **înzestrată cu interes economic** prin mecanismul statal.

Unele reglementări cu privire la metoda de plată, moneda de plată, imputația plății au fost modificate în cadrul reformării cadrului juridic civil intrat în vigoare la 1 martie 2019, iar demersurile științifice anterioare și propunerile autorului au contribuit la redacția finală a acestora, dar și a altor prevederi ale reformei referitoare la obligațiile pecuniare. În mod particular, conținutul articolelor relevante a fost restructurat și completat. Reglementările privind metoda de plată sunt prevederi noi, care nu au existat în legislația anterioară. Sursele principale de inspirație pentru modelarea noilor prevederi au fost Principiile Contractelor Comerciale Internaționale UNIDROIT și regulile model din DCFR.

Instituția imputației plăților nu a fost supusă demersurilor științifice desfășurate la nivel național. Totodată, în cadrul elaborării tezei, autorul a publicat în revista de specialitate a UNIDROIT un articol ce conține un studiu comparativ cu privire la imputația plății în Republica Moldova, România, Federația Rusă și alinierea prevederilor din codurile civile ale acestor state la regulile-model din Principiile UNIDROIT și DCFR. Studiul comparativ precizează că instituția imputației plăților este relativ nouă în instrumentele-model internaționale. În mod special, am

constatat că, ținând cont de lucrările de pregătire a Principiilor UNIDROIT, introducerea prevederilor privind imputația plăților nu a fost prioritizată și a existat o dilemă în ceea ce privește introducerea prevederilor relevante în regulile-model respective.

În mod evident, întreaga teză vine să sublinieze specificul regimului juridic al obligațiilor pecuniare și al banilor în dreptul civil. Însă ultimul capitol din teză înglobează efectele juridice specifice, care urmează a fi privite ca o particularitate a regimului obligațiilor pecuniare, și accentuează caracterul sistemic al acestora pentru dezvoltarea reglementărilor în domeniul dreptului civil.

Evoluția reglementărilor normative demonstrează că regimul obligațiilor pecuniare se extinde gradual și asupra obligațiilor nepecuniare. Această evoluție poate fi considerată un efect al reglementării obligațiilor pecuniare, aspect care scoate în evidență instituția banilor și obligațiilor pecuniare la nivel normativ. Principalul efect al obligațiilor pecuniare este, probabil, aplicarea dobânzilor, atât a celor remuneratorii, cât și a celor de întârziere (dobânda moratorie). Dobânda poate fi considerată exponentul intuitiv al fenomenului banilor și funcționării banilor, în special în economiile dezvoltate. Înțelegerea modului de funcționare a dobânzilor în obligațiile pecuniare predispune alunecarea în fenomenul banilor propriu-zis, dobânda fiind și un element esențial în determinarea valorii banilor.

În literatura din România cercetarea dobânzilor este marcată prin lucrarea autoarei Maria Dumitru, destinată regimului juridic al dobânzii moratorii. În literatura de specialitate rusă problematica privind dobânzile, în special privind dobânzile de întârziere, este pe larg dezbătută. Printre autorii ruși pot fi evidențiați M.I. Braghinski, V.V. Vitreanski, E. A. Suhanov, A.G. Karapetov, L.A. Novoselova, M. Rojkova, E. Gavrilov și alții.

În practica juridică a Republicii Moldova din ultimele decenii, aplicarea dobânzii a fost și continuă să fie un subiect dominant în disputele civile, înregistrându-se o confruntare a argumentelor privind ordinea publică, normele imperative, pe de o parte, și privind libertatea contractuală, cerințele economiei de piață, pe de altă parte.

Prin implementarea reformei Codului civil din 1 martie 2019 a fost modificat cadrul juridic relevant, au fost clarificate aspectele privind quantumul dobânzii remuneratorii, precum și a fost stabilit cercul de subiecți cărora li se aplică limitele dobânzii în contractul de împrumut. De notat că regimul dobânzii de întârziere, după implementarea reformei Codului civil, devine aplicabil nu doar obligațiilor pecuniare, ci și celor nepecuniare.

CONȚINUTUL TEZEI

1. TEORIA JURIDICĂ A BANILOR

În literatura de specialitate aspectul juridic al banilor nu a fost supus unor dezbateri extinse decât după ce efectul economic al valorii lor a fost afectat semnificativ de începerea Primului Război Mondial.¹ Au fost necesare turbulențe monetare² majore pentru a schimba atitudinea juriștilor. Problemele legate de bani nu îi mai interesau doar pe economiști, ci au devenit fascinante și pentru juriști.³ Pe de altă parte, unii autori, chiar și la sfârșitul secolului XX, au susținut lipsa unei teorii juridice asupra banilor.⁴ S-a observat că juriștii se asociau conceptelor economice fără a se preocupa de compatibilitatea lor cu obiectivele juridice. Prin aceasta, dreptul importă problematici străine, de care nu are nevoie, dar și o concepție funcțională care se eschivează de la natura banilor, esențială pentru fundamentarea unei teorii juridice.⁵

Abordarea juridică de a considera banii doar ca un obiect economic produce blocaje în analiza juridică.⁶ Însă urmează să observăm că banii nu se rezumă doar la categoria de obiect economic și/sau juridic, ci reflectă și comportamentul social față de fenomenul banilor, fiind caracterizat ca o *convenție socială*, fenomen sau formă de încredere socială.⁷ Evoluția mecanismelor și a tehnologiilor informaționale care oglindesc funcțiile economice ale banilor condiționează o provocare științifică mai largă, precum ar fi determinarea statutului juridic al banilor virtuali, de exemplu al cryptovalutelor, cum ar fi bitcoinul, ethereumul ș.a.⁸ Aceste premise sunt de înaltă importanță științifică pentru dreptul privat, iar reflecția asupra **teoriei juridice a**

¹ În prefața la prima ediție a lucrării sale (1938), F.A. Man menționează că, aparent, nu exista nicio lucrare engleză (sau americană) cu subiectul privind aspectul juridic al banilor. Una dintre explicații ar fi că valoarea intrinsecă a banilor nu a suferit „turbulențe” semnificative înainte de anul 1914, când a început Primul Război Mondial.

² O privire de ansamblu referitoare la criza monetară și evoluția politicilor monetare după Primul Război Mondial sunt metodic descrise de Griziotti Benvenuto în Requeil des Cours. *L'evolution monetaire dans le monde depuis la guerre de 1914*. Librairie Recueil Sirey, Tome 49 de la Collection, 1934.

³ Kessler, F. *Book Review: Money in the Law. Faculty Scholarship Series*. Paper 2713, 1940. Disponibil: https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3710&context=fss_papers.

⁴ A se vedea Mayer, P. În: Libchaber, Remy. *Recherches sur la monnaie en droit prive*. Paris: Librairie Generale de droit et de jurisprudence (LGDJ), 1992, Preface. Autorul menționează că Doyen Carbonnier evidențiază lipsa unei teorii juridice a banilor.

⁵ Libchaber, R, *op. cit.*, p. 6.

⁶ Libchaber, R., *op. cit.*, p.7.

⁷ A se vedea Aleveque, Ch. și Glein, V. *On marche sur la dette*. Edition de La Martiniere, 2016, p 49. ISBN 978-2-7578-5751-9.

⁸ Pentru o descriere a cryptovalutelor, inclusiv a bitcoinului, a ethereumului și a altor cryptovalute, a se vedea Schreder, T. *Das neue Geld, Bitcoin, Kryptowährungen und Blockchain verständlich erklärt*. Piper Verlag, 2018, pp. 20, 60, 68 și urm. ISBN 978-3-492-30746-8; Cu privire la aspectele reglementării ale tehnologiilor blockchain în Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, a se vedea Yeoh, P. Regulatory issues in blockchain technology. În: *Journal of Financial Regulation and Compliance*, vol. 25, nr. 2, Emerald Publishing Limited, pp. 196–208. ISSN 1358-1988.

banilor constituie fundamentul irefragabil pentru conceptualizarea și descifrarea instituțiilor care se manifestă prin prezența banilor.

Teoria statală a banilor este dezvăluită metodic în lucrarea lui G.F. Knapp „Stattliche Theorie des Geldes”.⁹ Această teorie include o abordare care se opune direct viziunii metalice, conform căreia valoarea banilor derivă din standardul metalic adoptat, de exemplu aur sau argint.¹⁰ Teoria statală a banilor are un aspect dublu. În primul rând, aceasta presupune că mijlocul de schimb în circulație constituie bani legali numai dacă aceste mijloace sunt create sau autorizate prin autoritatea statului sau altă autoritate supremă care poate, în mod temporar sau de facto, să exercite puterea suverană de stat. Al doilea aspect al teoriei statale constă în faptul că în lege banii nu își pot pierde caracterul decât prin demonetizare formală.¹¹

Cu o considerație specială, Knapp menționează că banii din hârtie, o formă dubioasă a banilor „degenerați” („degenerate” money), sunt un indiciu al naturii banilor, cât de paradoxal ar suna aceasta. Sufletul banilor nu este în piesele materiale, dar în ordinea juridică care reglementează uzul acestora.¹² Juriștii, începând cu perioada medievală, recunoșteau că atașarea calificativului de bani unui obiect era un act al puterii suverane. Astfel, studiul istoriei dreptului susține teoria statală a banilor formulată de către Knapp.¹³

În teoria statală, o *datorie*¹⁴ poate fi *reală* (*lytric*) sau *nominală* (*nominal*).¹⁵ Datoria reală se măsoară în unitate de valoare care nu este schimbată sau alterată, de exemplu în cazul în care obligația este exprimată în unitate de plată metalică (*i.e.* aurul)¹⁶ și este plătită în aceeași unitate. Datoria este nominală dacă poate fi achitată în unități de plată la momentul plății. Datoria nominală

⁹ Knapp, G. F. *The State Theory of Money*. Prima ediție a lucrării lui Knapp, G.F. a fost publicată în 1905, a doua ediție – în 1918, a treia ediție – în 1921, a patra ediție – în 1923. Ultima ediție a fost tradusă în limba engleză, cu excepția capitolului IV, care abordează istoricul evoluției banilor în unele state, și, conform observațiilor noastre, anume versiunea tradusă în limba engleză este pe larg citată în literatura de specialitate europeană cu referință la teoria statală a banilor. În procesul de scriere a prezentei lucrări toate referințele la lucrarea acestuia au în vedere lucrarea tradusă în limba engleză: *State Theory of Money*. London: Macmillan & Company Limited, St. Martin's Street, 1924. [citat 1.08.2020]. Disponibil:

<http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/econ/ugcm/3113/knapp/StateTheoryMoney.pdf>

¹⁰ Fox, D., Ernst, Wolfgang, L. Randall W., *op. cit.*, p. 4.

¹¹ Frederick, A. M. *The Legal Aspect of Money*. Fourth Edition. Oxford University Press, 1982, pp. 17–18. ISBN 0-19-825367-2.

¹² Knapp, G.F., *op. cit.*, p. 2.

¹³ Fox, D., Ernst, W., E., Velde, R. F., *op. cit.*, p. 18.

¹⁴ De notat că în lucrarea sa Knapp dezvoltă un limbaj propriu, întâlnit foarte rar în literatura de specialitate.

¹⁵ Dacă încercăm să propunem un criteriu de clasificare, în viziunea noastră, acesta ar putea fi denumit „în funcție de alterarea sau nu a valorii datoriei”.

¹⁶ Knapp numește acest sistem „*autometallism*”, dar nu neapărat ca unitatea de valoare să aibă în calitate de suport un metal, ci orice altă materie.

va fi inclusiv datoria exprimată într-o unitate de plată care, în principiu, poate fi alterată de către stat.^{17 18}

Așadar, dacă o datorie exprimată într-un anumit mijloc de plată (*i.e.* monede din aur), la data executării obligației, poate fi executată prin mijloace de plată, altele decât cele de la momentul nașterii obligației (*i.e.* în monede de argint sau în bani de hârtie), atunci datoria va fi nominală. În teoria statală a banilor o astfel de datorie va fi nominală chiar dacă statul nu va schimba mijlocul de plată, ci doar are posibilitatea să o facă.

În cazul *datoriei reale* (datoria *lytrică*), caracteristică sistemului autelismului, datoria este definită prin intermediul materialului din care face parte. Așadar, în acest caz, unitatea de valoare coincide cu unitatea de plată. Dacă o astfel de stare de fapt s-ar menține neschimbată, atunci sistemul lytric (al datoriei reale) s-ar opri aici. Astfel, dacă autometalismul ar fi început în cupru, atunci autometalismul ar fi existat și în prezent în cupru,¹⁹ și, prin urmare, datoria ar fi trebuit achitată în cupru.

S-a pus problema dacă bancnotele bancare se încadrează în conceptul de bani al teoriei statale sau nu. Ele ar putea fi tratate astfel atât timp cât statul le acceptă în plățile efectuate către stat (plăți epicentrice), dar statul ar putea să vină cu politici ca bancnotele bancare să fie convertite în bani emiși de către stat, astfel impunându-și superioritatea.²⁰ La rândul său, banii emiși de către stat erau convertibili în metal prețios. Însă înțelegerea și profunzimea teoriei dezvoltate de Knapp a devenit mai exponențială prin abandonarea convertibilității banilor în metal prețios, odată cu înțetarea Acordului de la Bretton Woods.²¹

Teoriei statale a banilor i se opune **teoria socială a banilor**. Adepții acestei teorii consideră că uzul comercial sau încrederea populației la o anumită etapă de criză socială sau urgență sunt în putere să atribuie unui lucru calitatea de bani,²² că în fenomenul banilor atitudinea socială, fiind distinctă de cea a statului, este importantă (determinantă).²³ Nu statul, ci societatea este cea care, în ultimă instanță, decide dacă o monedă sau o hârtie va funcționa și astfel va fi considerată bani.²⁴

¹⁷ Knapp, G.F., *op. cit.*, p. 15.

¹⁸ Din acest postulat poate fi observată reflecția unei manifestări a nominalismului monetar, care este un principiu juridic fundamental al obligațiilor pecuniare.

¹⁹ Vezi Knapp, G.F., *op.cit.*, p. 12.

²⁰ Fox, D., Wolfgang, E., Wray, L. R., *op. cit.*, p.8.

²¹ Fox, D., Ernst, W., Wray, L. R., *op. cit.*, p.8.

²² Mann, F. A., *op. cit.*, p. 20.

²³ Vezi Nussbaum, A. în Mann, F. A., *op. cit.*, p. 20.

²⁴ Kessler, F., *op. cit.*

În lucrarea sa,²⁵ profesorul Arthur Nussbaum, de numele căruia este legată preponderent teoria socială a banilor,²⁶ postulează că experiența demonstrează că în situații de urgență mijlocul de schimb emis nu de către stat intră în circulație și urmează inevitabil să fie recunoscut de către judecată în calitate de bani, fie chiar și doar pentru a proteja plățile făcute cu bună-credință cu un astfel de mijloc în cadrul perioadelor de urgență.²⁷ Datorită raționamentului de origine pur socială, dar nu statală, această teorie a obținut numele de teorie sociologică sau socială a banilor.

Frederick Alexander Mann²⁸ a scris că teoria socială a banilor, susținută de către economiști și de către unii juriști, ar fi rezistat doar dacă aceasta ar fi explicat relevanța crizei pentru definirea juridică a banilor, dacă aceasta ar fi fost reconciliabilă cu monopolul incontestabil al statului asupra banilor și dacă ar fi putut să puncteze un singur caz când banii, în sens juridic, au fost creați sau și-au pierdut caracterul prin voința comunității (societății) contrar sau fără voința autorității supreme *de jure* sau *de facto*.²⁹ Prin opoziție, Remy Libchaber afirmă că teoria statală nu poate fi recepționată și că poziția lui Nussbaum³⁰ în favoarea unei concepții sociologice³¹ a banilor este mai satisfăcătoare.³²

Dacă teoria statală și socială oferă o perspectivă juridico-științifică de calificare generală asupra banilor, cu accent pe originea banilor, noi propunem să orientăm analiza asupra regimului banilor în dreptul privat. Astfel, **în viziunea noastră, banii reprezintă o ficțiune juridică,³³ pe care statul o înzestreaază cu interes economic.**³⁴ În perspectiva relațiilor patrimoniale, și anume a încadrării banilor în categoria de bun, care, potrivit reglementărilor clasice ale dreptului civil,

²⁵ Nussbaum, A. *Money in the Law National and International*. The Foundation Press Inc, 1950.

²⁶ Însă înaintea lui Nussbaum, teoria socială a banilor a fost susținută de Savigny. A se vedea Kessler, F., *op cit.* [2.09.2020].

Disponibil: https://digitalcommons.law.yale.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3710&context=fss_papers

²⁷ Nussbaum, A., *op. cit.*, pp. 5–6, 7–8.

²⁸ O examinare a lucrării lui Mann F. A. a se vedea în Evan, Ch. The Legal Aspects of Money, by Frederick Alexander Mann. *Indiana Law Journal*, vol. 32, nr. 1, art. 10, 1956, pp.117-123. ISSN 0019-6665 [citat 15.05.2020]. Disponibil: <http://www.repository.law.indiana.edu/ilj/vol32/iss1/10>

²⁹ Mann, F. A., *op. cit.*, pp. 20–21.

³⁰ Pentru o analiză critică privind teoria expusă de Nussbaum a se vedea Ascarelli, T. et.al. *Comentario del Codice Civile*, Cartea a patra *Delle Obligazioni, Obligazioni Pecuniarie*, art. 1277-1284. Nicola Zanichelli Editore Soc. Ed. del Foro Italiano, 1959, p. 71 și urm.

³¹ Cu privire la susținerea teoriei sociale a se vedea și Farenga, L. *La Moneta Bancaria*. Torino: G. Giappichelli Editore, 1997, pp. 19–27 și urm. ISBN 88-348-6163-9.

³² Lunț a susținut preponderent teoria socială a banilor, deși recunoștea și rolul important al statului în fenomenul banilor. Totodată, el a menționat că teoria lui Knapp a influențat semnificativ știința rusească. A se vedea Лунц Л. А., *op. cit.* pp. 34, 40, 46.

³³ Cu privire la caracterul fictiv al banilor în calitate de obiecte din economie a se vedea Танимов, О. *Теория юридических фикций*. Москва: Проспект, 2017, p.14. ISBN 978-5-392-23710-4.

³⁴ **Palamarciuc, Vi.** *Teoria ficțiunii juridice a banilor în dreptul privat*. Conferința internațională științifico-practică „Dezvoltări recente în dreptul obligațiilor”. Chișinău, 4-5 octombrie, 2018, CEP USM, 2020. ISBN 978-9975-149-89-1.

includ lucrurile și drepturile patrimoniale, nu poate fi identificată (și nu există) o încadrare precisă a banilor în nici una dintre aceste categorii.³⁵ Așadar, de exemplu, bancnotele din hârtie, monedele metalice, susceptibile aproprierii individuale, se atașează doar suportului material, dar nu integrează toată semnificația juridică a banilor, în special deoarece nu constituie o valoare patrimonială prin ele însele.

Dreptul real poate fi operabil față de mijloacele de plată, caz în care avem apropiere individuală, dar nu asupra banilor, care nu pot fi obiectul dreptului de proprietate. Totodată, dacă este să calificăm banii în calitate de drept de creanță, atunci trebuie să existe un raport juridic relativ între debitor și creditor, ceea ce nu poate fi dedus din ideea de bani. În acest context, poate apărea întrebarea cum se califică din punct de vedere juridico-civil garantarea leului, reglementată în art. 5 din Legea cu privire la bani:³⁶ „Leul (numerarul aflat în circulație și la conturile bancare curente și pe termen) se pune în circulație fiind asigurat deplin de activele Băncii Naționale a Moldovei, de masa de mărfuri și de serviciile prestate pe teritoriul Republicii Moldova, de activele agenților economici din republică aflate peste hotare.” Această prevedere reflectă, mai degrabă, un element de încredere socială cu care sunt înzestrați banii. Expresia „asigurarea leului” nu reprezintă o garanție juridico-civilă, cum ar fi garanția reală sau personală, ci este mai mult o declarație politico-juridică prin care statul informează posesorii mijloacelor de plată despre relația economică a leului cu bunurile și serviciile existente. La nivel practic, măsura în care există o relație directă între leu și elementele de asigurare a leului poate fi concepută doar variabil, deoarece elementele de asigurare a leului nu sunt individualizate și determinate de valoarea lor și, probabil, ar fi o sarcină imposibilă. Caracterul sau funcția de creanță a banilor permite de a înțelege rolul acestora în relațiile patrimoniale, banii fiind mai curând un accesoriu funcțional al bunurilor și serviciilor, dar nu conțin și o valoare proprie. Astfel, în contextul relațiilor juridice civile patrimoniale, banii, care stau la baza calificării obligațiilor pecuniare, constituie o ficțiune juridică.

Un alt raționament prin care se susține că banii reprezintă o ficțiune juridică constă în faptul că **banii sunt și pot fi creați de către bănci**, deoarece băncile sunt cele care asigură esențialul creării și circulației banilor. De fapt, când banca oferă un împrumut, în practică, clientul, beneficiar al capitalului, întotdeauna dispune de resursele creditate pe contul său. Un nou împrumut în activ, materializat prin simplul joc al înscrierii, se transformă în resursă disponibilă pe contul împrumutatului și vine să majoreze masa monetară, așa-zisa cantitate de bani deținută de către

³⁵ Pe de altă parte, în Federația Rusă, prin reforma Codului civil (art. 128), în calitate de obiect al drepturilor civile, apar atât banii în numerar, cât și cei de pe conturile bancare. A se vedea Гришаев, С. Деньги как объект гражданских прав: изменения в законодательстве. În: *Хозяйство и право*, 2014, nr. 2 (445), februarie. ISSN 0134-2398.

³⁶ Legea nr. 1232/1992 cu privire la bani. În: *Monitorul Parlamentului Republicii Moldova*, 1993, nr. 3, art.51.

agenții economici, alții decât instituțiile financiare; majorarea masei monetare induce o augmentare în puterea de cumpărare a agenților economici și crește cererea globală în cadrul economiei.³⁷ Crearea banilor prin împrumut este o caracteristică de bază, dar încă puțin înțeleasă, a mecanismului banilor.³⁸ Explicația acestui fenomen, dar și a banilor în general, are și o componentă constitutivă psihologică, și anume că banii reprezintă o formă de încredere socială intersubiectivă.³⁹ Această încredere stă la baza formării creditului în economie, un bun imaginar, care este și o formă specială a banilor. Încrederea este unicul suport pentru majoritatea banilor din lume.⁴⁰

Această realitate și perspectivă de interpretare ne-a orientat spre identificarea unui **criteriu juridic de validare a banilor în calitate de obiect al circuitului civil**. La determinarea unui astfel de criteriu am pornit de la interesul legitim pe care îl are individul sau orice alt subiect de drept privat atunci când deține banii. Așadar, interesul individului este, în primul rând, un interes economic, deoarece banii înșiși au o destinație economică și aceștia apar după ce apare datoria (creditul).⁴¹ Astfel, banii, deși sunt o ficțiune juridică, reprezintă un **interes economic pentru deținător**. Datorită acestui calificativ, banii (prin diferite forme ale mijloacelor de plată) pot fi validați în calitate de obiect al relațiilor patrimoniale din circuitul civil.

Caracterul abstract al banilor ridică problema deținerii dreptului de proprietate asupra acestora. **Suntem de părerea că teoria juridică civilă clasică nu este concepută să ofere răspuns la întrebarea cine este proprietarul banilor**. Or, în abordarea clasică, doar viziunea asupra aspectului material, în special asupra mijlocului de plată fiduciar, nu asupra celui scriptural, va fi plasată în centrul atenției, ceea ce va compromite din start conceptualizarea banilor doar prin prisma aceluși mijloc de plată în perspectiva îngustă de a încerca identificarea legăturii cu dreptul de proprietate.⁴²

³⁷ A se vedea Siliadin, J. *op. cit.*, p. 20.

³⁸ A se vedea Orrell, D. *Quantum Economics. The New Science of Money*. Icon Books Ltd, Omnibus Business Center, 2019, p. 245. ISBN 978-178578-508-5.

³⁹ „La monnaie est une convention sociale reposant sur la confiance, elle n’a d’autre valeur que celle que nous lui accordons.” Aleveque, Ch., Glein, V., *op. cit.*, p. 49.

⁴⁰ Harari, Y. N., *op. cit.*, pp. 26–27. Autorul mai notează că rolul crucial al încrederii explică de ce sistemele noastre financiare sunt atât de strâns legate de sistemele politice, sociale și ideologice, de ce crizele financiare sunt deseori inițiate de evoluțiile politice și de ce piața valorilor mobiliare poate crește sau cădea în funcție de cum comercianții se simt într-o anumită dimineață (vezi *op. cit.*, p. 13).

⁴¹ Explicație economică conform căreia banii apar după ce apare datoria (creditul) și semnifică că aceasta precedă apariția banilor este oferită de Aleveque, Ch., Glein, V., *op. cit.*, pp. 32–35. Această ipoteză evidențiază că expresia și conceptul „datorie” este legat de prezența unei obligații pecuniare.

⁴² Dacă dorim să identificăm o asociere perfectă între dreptul de proprietate și bani, va fi necesar, probabil, de regândit sistemul de definire și atribuire a drepturilor reale, în care banii nu erau percepuți decât în forma sa materializată (nescripturală) prin numerarul aflat în circulație. Autorul englez David Fox evidențiază confuzia explicării juridice a banilor din perspectiva obiectelor corporale care exprimă banii (*Corporeal view of money as a cause of confusion*). A se vedea Fox, D. *Property Rights in Money*. Oxford University Press, 2008, p. 38 și urm. ISBN 978-0-19-829945-5.

Pentru a exclude speculațiile dogmatice de intersecție a dreptului de proprietate cu instituția banilor în dreptul civil, de *lege ferenda*, considerăm că ar fi de ajutor dacă legislația civilă ar fi modificată, și anume art. 479 din Codul civil să se completeze cu alin. (3), care să prevadă următoarele: „Mijloacelor bănești de plată în numerar li se aplică regulile cu privire la lucruri, iar mijloacelor bănești de pe conturi li se aplică regulile cu privire la drepturi patrimoniale.” În așa fel, printr-o analogie legislativă, va fi acoperit vidul normativ și teoretic privind exercitarea drepturilor asupra mijloacelor de plată și mecanismele de protecție asociate acestora.

În viziunea autorului, celelalte teorii, cu preponderență teoria statală și teoria socială, abordează subiectul banilor din perspectiva creării și originii acestora. Teoria ficțiunii însă, de altfel, concepută științific din perspectiva dreptului privat, vine să explice de ce [și cum] banii trebuie să fie acceptați în circuitul civil, în cadrul relațiilor patrimoniale.

În **teoria lui Remy Libchaber termenul „bani” are două accepțiuni**, care trebuie să fie distinse fără ezitare, una *materială* (unitatea de plată), alta *intelectuală* (unitatea de valoare). Procesul monetar se bazează pe utilizarea combinată a ambelor componente.

Demarcația între două unități apare și în domeniul de intervenție a acestora: social – într-un caz, individual și psihologic – în alt caz. Unitatea de plată, prin natura sa, este încorporată într-un instrument monetar și permite efectuarea plăților. Deci, unitizarea acesteia este socială, ea având vocația să meargă din mână în mână sau, mai precis, din patrimoniu în patrimoniu. Acesta este un instrument prin excelență colectiv, un mijloc de a face să circule averea în societate, asupra căruia întreg grupul social este de acord. Unitatea de valoare intervine la un nivel diferit de tot. Unitatea de valoare poate avea și un anumit rol social, însă, înainte de toate, este un obiect a cărui utilizare rezultă dintr-un proces individual și psihologic, chiar dacă el are o finalitate socială.⁴³

Diferența dintre două unități rezidă în faptul că una servește plății, iar alta estimează valoarea. Prima face obiectul unei recunoașteri consensuale a grupului social, cea de-a doua descrie o apreciere individuală și fluctuantă. Așadar, pentru Libchaber, conceptul de bani rezidă în articulația acestor două unități.⁴⁴

⁴³ Libchaber, R., *op.cit.*, pp. 21–23.

⁴⁴ Libchaber, R., *op. cit.*, pp. 66, 69.

2. CARACTERISTICA GENERALĂ A OBLIGAȚIILOR PECUNIARE

2.1. Noțiunea și clasificarea obligațiilor pecuniare

Obligația pecuniară denotă trăsături specifice reieșind din obiectul specific al acesteia – banii. Normele legale și practica juridică din Republica Moldova atribuie obligației pecuniare orice obligație de plată a unei sume de bani, indiferent de expresia originară a acesteia.

Clasificarea obligațiilor civile în pecuniare și nepecuniare a fost propusă de un mare autor francez, Jean Carbonnier, sub influența conjuncturilor economice și a fluctuațiilor monetare apărute în secolul trecut.⁴⁵ Această distincție și clasificare, pe de o parte, devine tot mai accentuată, prin reliefarea regimului obligațiilor pecuniare în contrast cu obligațiile nepecuniare, pe de altă parte, poate fi observată contagierea unor instituții de la obligații pecuniare către cele nepecuniare, cum ar fi aplicarea dobânzii de întârziere. Art. 6.1.12 și 6.1.13 din Principiile UNIDROIT⁴⁶ conțin unul dintre exemplele care arată asimilarea de regim dintre obligații pecuniare și nepecuniare, ținându-se cont de aplicarea adaptărilor care rezultă din obiectul obligației. Totodată, în literatura de specialitate se analizează și diferența de regim al obligațiilor pecuniare față de cele nepecuniare.

Cercetarea noastră ne-a orientat spre identificarea unui criteriu de clasificare a obligațiilor pecuniare în funcție de generare sau nu a dobânzii. În conformitate cu acest criteriu clasificăm obligațiile pecuniare în **purtătoare de dobândă** și în cele **nepurtătoare de dobândă**. Prin interpretarea art. 874 din Codul civil stabilim regula generală că toate obligațiile pecuniare nu sunt purtătoare de dobândă, cu excepția cazului în care legea sau contractul prevede altfel.

2.2. Executarea obligațiilor pecuniare

Ca orice obligație civilă, executarea obligației pecuniare este legată de conceptul de plată, care presupune executarea voluntară a obligației. În literatura de specialitate franceză exista o dilemă: plata este un *act juridic*, a cărui probare este necesară să fie făcută printr-un înscris, sau este un *fait juridic*, a cărui dovadă ar putea fi probată prin orice mijloc? Astfel, autorul Laurent Sigouirt, ca urmare a analizei efectuate în lucrarea sa privind proba obligațiilor de plată a unei sume de bani,⁴⁷ concluzionează că proba plății nu poate fi rezumat la opoziția dintre diferite

⁴⁵ Pop, L. *Câteva considerații generale referitoare la categoria datoriilor de valoare*. În: *Dreptul*. 2002, nr.9, București.

⁴⁶ *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts, 2016*, publicat de UNIDROIT, Rome, Antica Tipografia. 2017 ISBN 978-88-8644937-3.

⁴⁷ A se vedea Sigouirt, L. *La Preuve Du Paiement Des Obligations Monetaires*. Paris: LGDJ, Lextenso editions, 2010. ISBN 978-2-275-03520-8. ISSN 0520-0261.

concepte ale naturii sale juridice. Totodată, el subliniază că nu există o legătură automată între calificarea juridică a plății unei obligații pecuniare și regulile de probare a acesteia.

Calificarea teoretică a actului de plată are importanță și pentru sistemul juridic din Republica Moldova. Considerăm că este necesară și corect să fie delimitată operațiunea de plată ca fapt juridic de conceptul de act juridic. Opinăm că plata unei sume de bani nu este un act juridic, ci doar o prestație în cadrul unei obligații civile.

Codul civil al Republicii Moldova, anterior, nu conținea vreo regulă generală privind **metoda de plată**: în numerar, transfer sau prin alte modalități. Demersurile noastre de completare a proiectului de modificare a Codului civil⁴⁸ au impulsionat introducerea unor prevederi care oferă o reglementare generală cu privire la metoda de plată și momentul de executare a obligației pecuniare.

Plata în numerar a unei obligații pecuniare poate fi definită ca fiind transmiterea materială (fizică) a semnelor monetare de către debitor creditorului. Aceasta are la bază remiterea proprietății (Eigentum) și posesiei (Besitz) asupra semnelor monetare.⁴⁹ Deși plata în numerar poate fi considerată ca metodă primară de executare a obligațiilor pecuniare, în literatura de specialitate, regulile-model din domeniul dreptului privat, politica statală și în practica comercială poate fi observată ponderea de acceptare a plății fără numerar ca fiind o plată valabilă pentru stingerea obligației pecuniare. În cadrul plăților fără numerar urmează să distingem plata făcută prin intermediul unui titlu de creanță pecuniară, cum ar fi cecul, cambia, biletul la ordin etc., și plata efectuată prin transfer prin intermediul prestatorilor de servicii de plată. După cum se notează în literatura de specialitate, orice plată fără numerar – cu excepția biletului la ordin (*Eigenwechsel, billet a ordre*) – implică o terță persoană acționând în calitate de intermediar și efectuând plata în numele debitorului. Astfel, o relație bilaterală devine o relație trilaterală și implică riscuri care nu apar în plata prin numerar.⁵⁰ Am propus ca prevederi similare celor din art. 6.1.7 alin. (1) și (2) din PICC (Plata prin cec sau alt instrument – *Payment by check or other instrument*) și alin. (2) al art. III. – 2:108 din DCFR să fie introduse și în Codul civil al Republicii Moldova, fiind incluse în art. 872 alin. (2) și (3) din Codul civil.

În continuare, atragem atenția că PICC conține un articol separat dedicat plății prin transfer, și anume art. 6.1.8 (Plata prin transfer de fonduri – *Payment by funds transfer*), ceea ce nu găsim în prevederile DCFR. În art. 872 alin. (4) din Codul civil a fost introdusă soluția din PICC.

⁴⁸ A se vedea Palamarciuc, VI. Scrisoarea cu propuneri de modificare a proiectului Codului civil, înregistrată la Ministerul Justiției din 26 mai 2017.

⁴⁹ Von Staudingers, J., Schmidt, K., *op cit.*, c. 37, p. 119.

⁵⁰ Yesim, A., *op. cit.*, p. 756.

3. PARTICULARITĂȚILE EXECUTĂRII OBLIGAȚIILOR PECUNIARE

3.1. Mijloacele de plată și instrumentele de plată

În perspectiva de delimitare a mijloacelor de plată de instrumentele de plată s-a evidențiat că, pentru ca o formă a banilor să fie operațională, aceasta ar fi necesar să conserve (stocheze) unitățile de plată și să le poată transfera dintr-un patrimoniu în alt patrimoniu. Studiile diferitor forme monetare demonstrează că niciun obiect nu poate să dețină concomitent ambele caracteristici. Unele forme permit să stocheze unitățile de plată, altele să efectueze transferul.⁵¹ Mijloacele de plată reprezintă obiectele materiale care stochează unitățile de plată, iar instrumentele de plată sunt obiectele care permit efectuarea transferului banilor. De notat că mijloacele și instrumentele de plată reprezintă prima percepție asupra fenomenului banilor, iar calificarea eronată a acestora creează diverse confuzii asupra fenomenului banilor. În viziunea noastră, **mijlocul de plată poate fi definit ca fiind unitatea monetară în forma sa materializată.** Aceasta poate fi în numerar, sub formă de semne monetare, precum și fără numerar, sub formă de înscrieri în cont. Cu alte cuvinte, mijlocul de plată, actualmente, se manifestă prin moneda fiduciară și scripturală. Iar transmiterea unităților monetare are loc fie prin remiterea fizică a monedei fiduciare, fie prin efectuarea transferului unităților monetare în formă de monedă scripturală (inclusiv electronică), de pe un cont pe altul, prin utilizarea unui instrument de plată. Modalitatea de transmitere servește la calificarea metodei de plată.

3.3. Moneda de executare a obligațiilor pecuniare

Reglementarea valutară și moneda de executare a obligațiilor face parte din sistemul normativ de protecție economică și promovare a politicii valutare în stat. Ca regulă generală, obligația pecuniară executată pe teritoriul unui stat se exprimă în moneda națională a celui stat și se execută în moneda celui stat.

Literatura de specialitate⁵² reflectă o multitudine de probleme ce pot apărea în contextul determinării conținutului obligației și a modului de executare a acesteia. Bunăoară, incertitudinea poate apărea atunci când părțile nu specifică detaliat moneda de cont sau de plată, de exemplu într-un contract părțile stabilesc suma în moneda de cont sau în moneda de plată exprimată în „lei”.

⁵¹ Vezi Libchaber, R., *op. cit.*, p.73.

⁵² Mann, F. A. *The Legal Aspect of Money*. Fourth Edition, Oxford University Press, 1982. A se vedea partea I, cartea VIII „Determination of Money of Account: Initial Uncertainty”, p. 220 și urm. ISBN 0-19-825367-2.

Dintr-o astfel de exprimare poate fi interpretat că se are în vedere „leul moldovenesc”, dar și „leul românesc”.

În contextul modificărilor operate la Codul civil, precizăm că art. 873 alin. (2) a fost completat cu expresia evidențiată: „Dacă obligația pecuniară exprimată în valută străină trebuie executată pe teritoriul țării, executarea se face în monedă națională, cu excepția cazurilor în care **[părțile au prevăzut plata în valută străină și]** legea permite primirea/efectuarea pe teritoriul Republicii Moldova a plăților și a transferurilor în valută străină”. Completarea are drept scop clarificarea dispoziției că părțile urmează să prevadă ca plata să se facă în valută străină, prevedere care poate fi valabilă dacă legea permite primirea/efectuarea plăților și transferurilor în valută străină. În cazul în care părțile nu prevăd plata în valută străină, atunci debitorul va putea să execute în moneda națională, chiar dacă reglementările valutare permit plata în valută străină.

Prin reforma Codului civil au fost comasate prevederile art. 583 și 584 din Codul civil, care, actualmente, se conțin în art. 873. Art. 873 alin. (4) conține regula cu privire la riscul suportat prin schimbarea cursului în caz de întârziere a uneia din părți. Prima propoziție din alin. (4) art. 873 a constituit alin. (2) al art. 584 din Codul civil din redacția până la reformă. Celelalte prevederi din alin. (4) al art. 873 au fost introduse, la inițiativa autorului,⁵³ și parțial inspirate din art. 6.1.9 alin. (4) din PICC și art. III.2:109 alin. (3) din DCFR.

3.4. Locul executării obligației pecuniare

În legislația Republicii Moldova, art. 859 lit. a) din Codul civil, stabilește că dacă locul executării nu este determinat sau nu rezultă din natura obligației, executarea urmează a fi efectuată la domiciliul sau sediul creditorului la momentul nașterii obligației – în cazul obligației pecuniare. În plan comparativ, o regulă diferită este stabilită în art.1494 lit. a) din Codul civil al României, care prevede: „În lipsa unei stipulații contrare ori dacă locul plății nu se poate stabili potrivit naturii prestației sau în temeiul contractului, al practicii statornicite între părți ori al uzanțelor obligațiile bănești trebuie executate la domiciliul sau, după caz, sediul creditorului la data plății.”

Conform DCFR, accentul se pune pe locul de desfășurare a activității creditorului la momentul executării obligației pecuniare, indiferent de locul de situare a sediului creditorului, precum și de locul de activitate al creditorului la momentul nașterii obligației.

⁵³ Explicațiile care au stat la baza introducerii modificărilor și completărilor art. 583 și 584 din Codul civil, integrate în textul actualului art. 873, a se vedea Palamarciuc, VI. *Reguli de executare a obligațiilor pecuniare – Propuneri de completare a Codului civil al Republicii Moldova*. Rezumate ale comunicărilor de la Conferința științifică națională cu participare internațională, 9-10 noiembrie 2017. Chișinău: CEP USM 2017, pp. 172–176. ISBN 978-9975-71-812-7.

Considerăm că sistemul adoptat în Republica Moldova este cel mai potrivit, deoarece asigură o previzibilitate raportului dintre părți de la nașterea obligației. Totodată, sistemul național nu interzice modificarea locului de către creditor, dar oferă suficiente garanții debitorului de a fi informat și de a nu suporta costuri suplimentare cauzate de schimbarea locului de aflare a creditorului.

3.5. Termenul de executare a obligației pecuniare

Prevederile art. 862 din Codul civil stabilesc regimul juridic al termenului de plată al obligației pecuniare între profesioniști, precum și atunci când plata urmează să fie efectuată de către o autoritate publică pentru bunurile, serviciile sau executarea lucrărilor de către profesioniști. Ultima ipoteză se referă preponderent la contractele de achiziții publice. În cazul relației dintre profesioniști, legea determină că termenul de achitare nu poate depăși 60 de zile. O clauză care depășește acest termen urmează a fi considerată abuzivă și afectată de nulitate absolută în temeiul art. 1080 alin. (1). Însă o derogare de la acest termen de plată poate avea loc în cazul în care părțile au prevăzut expres acest fapt în contract și debitorul are motive obiective de derogare de la termen, în modul stabilit în art. 1080 alin. (3) lit. (c) din Codul civil.

O regulă similară, dar mai restrictivă, este stabilită și pentru plata efectuată de către autoritățile publice către profesioniști. Astfel, termenul de plată de către autoritățile publice este de maximum 30 de zile conform art. 862 alin. (2). Prin excepție, părțile pot stipula în mod expres în contract un termen de executare care nu poate depăși 60 de zile dacă acesta este justificat în mod obiectiv, ținând cont de natura sau caracteristicile specifice ale contractului. Nerespectarea acestor condiții, chiar dacă clauza a fost negociată individual, va duce la nulitatea clauzei contractuale ca fiind abuzivă în temeiul art. 1080 alin. (1). Diferența de regim juridic al termenului de plată între relația profesionist–profesionist, pe de o parte, și profesionist–autoritate publică, pe de altă parte, se justifică prin faptul că, în general, autoritățile publice beneficiază de venituri mai sigure, mai previzibile și mai continue decât întreprinderile. În plus, multe autorități publice pot obține finanțare în condiții mai avantajoase decât întreprinderile. În același timp, în comparație cu întreprinderile, autoritățile publice depind mai puțin de edificarea unor relații comerciale stabile pentru a-și realiza obiectivele. Termenele de plată lungi și efectuarea cu întârziere a plăților de către autoritățile publice pentru bunuri și servicii generează costuri nejustificate pentru

întreprinderi. Acestea au fost unele dintre motivele descrise care au stat la baza adoptării Directivei 2011/7/EU,⁵⁴ transpuse în normele citate din Codul civil.

3.6. Imputația executării plății obligației pecuniare

Examinarea lucrărilor de elaborare a Principiilor Contractelor Comerciale Internaționale UNIDROIT demonstrează că, inițial, regulile cu privire la imputația plăților nu au fost prioritare și s-a discutat dacă ele vor fi sau nu parte a instrumentului. Una dintre dificultăți a constat în lipsa referințelor comparative la imputația plăților în instrumentele internaționale relevante și au fost purtate dezbateri consistente pentru a formula versiunea actuală a prevederilor. Deși prevederile cu privire la imputația plăților din Principiile UNIDROIT sunt similare cu prevederile corespondente din DCFR, există unele diferențe conceptuale și tehnice.

În codurile civile naționale, politica de reglementare a imputației plăților diferă, aceasta rezultă și din examinarea comparativă a cadrului din jurisdicțiile – Moldova, România și Rusia. Codurile civile din aceste jurisdicții sunt reprezentative pentru regiunea Europei de Est în contextul experienței economice și sociale a acestora. În ultimii ani, au fost implementate reforme ale codurilor civile în România și Federația Rusă. În Republica Moldova, reforma Codului civil a fost implementată începând cu 1 martie 2019, iar instituția „imputația plăților” a suferit unele modificări, în redacție nouă fiind numită „imputația executării”, și transpune, în principal, prevederile corespondente din DCFR. Mai mult sau mai puțin, toate jurisdicțiile s-au inspirat din regulile PICC și DCFR în procesul de scriere a prevederilor din reformele menționate.

Cercetarea noastră comparativă arată că anume criteriile privind imputația plăților și ordinea lor de aplicare sunt diferite în fiecare dintre jurisdicții. Regulile din România sunt, în mare parte, similare cu cele din PICC și DCFR. În Republica Moldova, până la reforma Codului civil, criteriile aplicabile corespundeau parțial cu PICC și DCFR, însă au fost îmbunătățite odată cu intrarea în vigoare a reformei, iar mai jos vom evidenția reglementarea evolutivă a acestei instituții în legislația noastră. În Rusia cadrul legal și practica judiciară relevantă, dezvoltată de instanțele supreme, implică mai multe particularități.

⁵⁴ A se vedea Preambulul, paragraful (23) din Directiva 2011/7/EU.

3.7. Nominalismul monetar

Savigny desemna valoarea nominală ca fiind valoarea atașată fiecărei monede conform voinței autorului său (*Savigny bezeichnet als Nennwert den „Wert, welcher jedem Geldstück, nach der Absicht seines Urhebers, beizulegen ist“*). El recunoștea că prin nominalismul tehnic semnele monetare sunt o ficțiune a banilor reali,⁵⁵ avându-se în vedere metale prețioase în calitate de bani reali, deci relevând o concepție metalistică. Însă, la acea etapă, principiul nominalismului pentru obligații pecuniare încă nu era formulat (definitiv), fiind formulat abia în demersurile ulterioare.⁵⁶

Efectele nominalismului monetar pot afecta semnificativ echilibrul contractual, în special prin factori imprevizibili părților unui raport. Unul din astfel de fenomene îl reprezintă situația când statul intervine cu politici de devalorizare a banilor, cum ar fi alterarea valorii intrinseci sau introducerea unui nou raport între valuta nouă și cea veche. Însă, în acest caz, revenim la fundamentul juridic al ficțiunii banilor și marja foarte largă de apreciere care o are statul în determinarea politicilor monetare.⁵⁷ Un exponent expresiv al principiului nominalismului monetar poate fi observat în postulatul „marca este egală cu marca”, sau „euro este egal cu euro”⁵⁸ sau „leul este egal cu leul”.

În mai multe spețe apărute în fața Curții Europene pentru Drepturile Omului, deținătorii de conturi de depozite bancare au reclamat statul pentru restituirea sumelor depozitate care nu aveau aceeași putere de cumpărare, fapt care ar încălca dreptul la protecția proprietății stipulat în Articolul 1 al Protocolului 1 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Ca răspuns la această problemă, Curtea Europeană a explicat că „o obligație generală a statelor de a menține puterea de cumpărare a sumelor depozitate în bănci sau instituții financiare prin indexare sistematică nu poate fi dedusă din Articolul 1 al Primului Protocol”⁵⁹ și statele au o marjă foarte largă de apreciere în determinarea politicilor economice (și sociale), ceea ce include și reformele monetare, în special în situații de amploare, cum ar fi succesiunea statelor.⁶⁰ Așadar, prin optica Articolului 1 al

⁵⁵ Von Staudingers, J., Schmidt, K. *op. cit.*, D 25 bb), p. 161.

⁵⁶ Von Staudingers, J. Schmidt K. *op. cit.*, D 25 bb), p.161.

⁵⁷ A se vedea capitolul privind teoria ficțiunii juridice a banilor și comentariile de mai jos în lumina practicii CEDO.

⁵⁸ A se vedea Staudingers, S.O., *op. cit.* Vorbem zu §§ 244-248, C 22, p. 191.

⁵⁹ A se vedea cauzele *X. vs the Federal Republic of Germany*. Cererea nr. 8724/79, Decizia Comisiei din 6 martie 1980, Decisions and Reports 20, p. 226; *Boyajyan vs Armenia*. Cererea nr. 38003/04; 22.06.2011, CEDO 2011, par. 55; *Dolneanu c. Moldova*, Cererea nr. 17211/03, Hotărârea din 13.11.2007, par. 31; *Appolonov vs Russia* (dec.), no. 67578/01, 29 August 2002, ECHR 2002, *Gayduk and Others vs Ukraine* (dec.), no. 45526/99, 2 July 2002, ECHR 2002; *Rudzinska vs Poland* (dec.), no. 45223/99, 7 September 1999, ECHR 1999-VI.

⁶⁰ A se vedea cauza *Alisic et autre c. Bosnie-Herzegovine, Croatie, Serbie, Slovenie et Ex-Republique Yougoslave de Macedoine*, Requête No. 60642/08, par. 106-107.

Protocolului 1 din CEDO, operarea nominalismului monetar, ca formă a politicilor monetare a statului, este validabil din perspectiva marjei de apreciere atribuite statului.⁶¹

3.8. Măsuri de excludere a efectelor nominalismului monetar

După cum am observat, conținutul principiului nominalismului derivă din reglementări care stabilesc că în cazul obligației pecuniare valoarea nominală este decisivă. Ca opoziție acestei abordări intervine **teoria valorismului**, bazată pe valoarea de curs, valoarea de piață, în special pe puterea de cumpărare a banilor.⁶² Totodată, deprecierea monetară constituie o realitate a zilelor noastre. J. Carbonnier considera, de altfel, referindu-se la fenomenul complex și general al inflației și devalorizării monetare, că de la codificare niciun alt eveniment nu a exercitat o acțiune atât de bulversantă asupra dreptului patrimonial.⁶³

Referindu-se la principiul nominalismului monetar, Remy Libchaber îl abordează din perspectiva componentelor care formează conceptul banilor – unitatea de valoare și unitatea de plată. El explică că principala diferență rezidă în incidența lor cu deprecierea monetară. După părerea lui Remy Libchaber, datoriile exprimate în unități de valoare sunt natural indexate asupra bunurilor și serviciilor procurate; în considerarea lor procedeul datoriei de valoare este legitim și merită să fie generalizat. Doar considerentele practice, în special de simplitate, ar putea duce la respingerea acesteia.⁶⁴ Autoarea Felici Roșioru a opinat că, de fapt, datoria de valoare întârzie evaluarea creanței, „temporizează data estimării creanței pentru a-i conferi «actualitate» și «integralitate» sub aspectul acoperirii efective a datoriei sau a prejudiciului. Ea nu este o ficțiune juridică, ci un mijloc tehnic, admisibil și necesar pentru a înlătura nominalismul monetar”.⁶⁵

Validitatea principiului nominalismului a fost permanent contestată, însă este un principiu aplicabil obiectiv și rezultă din practică.⁶⁶ În acest context, a fost asumat că valorismul este incompatibil cu interesul public. Principiul obligației sumei de bani (*das Prinzip der Geldsummenschuld*) a apărut ca drept nescris, acesta fiind o creatură a obiceiului juridic

⁶¹ O situație particulară legată de întârzierea plății compensațiilor afectate de inflație, a se vedea cauzele *Akkus vs Turkey*, par. 29; *Aka v. Turkey*, 49, unde Curtea a explicat: „Abnormally lengthy delays in the payment of compensation for expropriation in the context of hyperinflation led to increased financial loss for the person whose land has been expropriated, placing him in a position of uncertainty.”

⁶² Von Staudingers, J., Schmidt, K. *op. cit.*, D 30, p. 164.

⁶³ Roșioru, F.. Accepțiunea clasică asupra naturii juridice a datoriei de valoare. În: *Revista Română de Drept al Afacerilor*. Nr. 5, 2005, p. 37. ISSN 1583-493X. Tot acolo a se vedea notele de subsol; Carbonnier, J. *Droit civil. Les Biens*. Paris, Presses Universitaires de France, 1956, p. 33.

⁶⁴ Mayer, P., *op. cit.*

⁶⁵ Roșioru, F., *op. cit.*, p. 15.

⁶⁶ Von Staudingers, J., Schmidt, K. *op. cit.*, D 31, p. 165.

(*Gewohnheitsrecht*). Însă, în viziunea unor autori, acesta nu are la bază acordul părților, astfel nominalismul nu urmează a fi aplicat doar în obligațiile pecuniare izvorâte din contract. Această rejecție a valorismului arată că acesta nu poate fi aplicat tuturor obligațiilor pecuniare, în special celor care au la bază principiul obligației sumei de bani.⁶⁷

Din observațiile noastre, în literatura franceză și cea română se utilizează doar termenii „datorie de valoare,, („*dette de valeur*”) și „obligație pecuniară” (*dette de somme d'argent*). Aparent, *Wertschuld* ar fi o categorie de gen, iar *Geldwertschuld* o varietate a acesteia. Însă cercetarea noastră ne conduce la concluzia că *Wertschuld* este mai curând o caracteristică a *Geldwertschuld*, decât un concept de sine stătător.⁶⁸ Aceasta poate fi observat și în definițiile „datoriei de valoare” propuse mai sus, care, preponderent, fac referire la obligație pecuniară în calitate de echivalent al valorii unei prestații nepecuniare. După cum putem observa, „datoria de valoare” este un concept care operează în contrabalantă cu principiul nominalismului. Totodată, expresia de *Geldsummenschuld* operează în contextul în care este aplicabil principiul nominalismului (*Nennwertprinzip*).

Menținerea valorii unei obligații poate avea loc prin prevederi contractuale. Istoria acestor clauze a evoluat împreună cu istoria inflației și a valutei. De la începutul anilor '20 ai secolului trecut și aproximativ până la mijlocul anilor '30 erau răspândite clauze de protecție a valorii prestației prin **clauze valutare, clauze de aur**.⁶⁹

Autorul german Arthur Nussbaum a definit clauza de aur (*clause d'or*) ca fiind un acord dintre părți, conform căruia debitorul se obligă să plătească piese de aur sau să transmită o sumă de bani corespunzătoare valorii unei cantități de aur determinate. În acea perioadă astfel de clauze erau foarte răspândite datorită faptului că aurul era metalul cel mai prețios care se afla, în mod uzual, în circuitul comercial, precum și materialul cel mai prețios din care era făcută moneda.⁷⁰ Din definiția de mai sus, dar și din literatura juridică pot fi reținute două tipuri de clauze de aur, clauza de plată în piese de aur (*Goldmunzklausel, clausolo corso oro*) și clauza de plată a unei sume echivalente cu valoarea de aur (*Goldwertklausel, clausolo valore oro*).⁷¹

⁶⁷ Von Staudingers, J., Schmidt, K. *op. cit.*, D 31, D 32, p. 167. Contextul principiului „das Prinzip der Geldsummenschuld” a fost dezvoltat mai sus, în cadrul secțiunii dedicate principiului nominalismului.

⁶⁸ Mai mult decât atât, într-un dicționar explicativ de specialitate juridică german, am identificat că explicația la cuvântul „*Geldschuld*” este sinonimă cu „*Geldwertschuld*”. A se vedea http://www.jura-basic.de/aufzuf.php?file=&pp=&art=6&find=t_1097xyyGeldschuld (vizitat la 18.08.2020).

⁶⁹ Von Staudingers, J., Schmidt, K., *op. cit.*, D 165, p. 244.

⁷⁰ A se vedea Nussbaum, A., *Clause-or dans les contrats internationaux*, Recueil des cours, 1933 – I, Bordeaux, Imprimeries Delmas, Chapon, Gounouilhou, 18.080, 1934, p. 559.

⁷¹ *Ibidem*, p. 562.

În dreptul contractual, clauzele valutare sunt practicate preponderent în relațiile comerciale internaționale, dar se întâlnesc frecvent și în contracte încheiate la nivel național.⁷²

În practică, inclusiv cea din Republica Moldova, părțile pot stabili diverse valute de cont și de plată, precum și introducerea prevederilor privind coșurile valutare, destinate să elimine, cel puțin parțial, efectele neașteptate ale nominalismului monetar. În sursele de specialitate s-a evidențiat că astfel de clauze sunt cunoscute și sub denumirea de „clauza – valoarea monedei străine”.⁷³

Contextul principiului nominalismului ridică problema dacă deprecierea valorii banilor poate fi ajustată prin aplicarea **regulilor teoriei ajustării contractului**, întâlnite în literatura engleză sub denumirea de „theory of frustration”.⁷⁴ În legislația Republicii Moldova, corespondentul acestei teorii este reglementat în art. 1083 din Codul civil și reglementează posibilitatea ajustării contractului în caz de schimbare excepțională a circumstanțelor. Dispozițiile art. 1083 din Codul civil sunt inspirate din prevederile art. III.–1:110 din DCFR și art. 6.2.1 și 6.2.3 din Principiile UNIDROIT. Într-un comentariu la PICC s-a evidențiat că, prin proiectul din 1984 al PICC la actualul art. 6.1.9, care reglementează moneda de plată, a fost exclusă expresia care consacra principiul nominalistic,⁷⁵ astfel lăsând textul PICC fără răspuns la întrebările legate de aplicabilitatea **teoriei hardshipului** în raport cu fluctuațiile valutare extreme. În calitate de argument în favoarea nominalismului monetar ar putea servi fundamentul că acesta urmărește un scop care nu este pur juridic, ci și de politică economică și valutară, ceea ce, din punctul de vedere al interesului public, ar prevala asupra scopurilor echilibrului contractual. Pe de altă parte, premisele de interes public al nominalismului monetar nu ar trebui să aibă implicații dezechilibrate față de un raport juridic civil, care se dezvoltă între persoane private, iar echilibrul contractual, fiind unul dintre obiectivele de reglementare a hardshipului, urmează să producă efecte între părțile contractante.

Conceptual, considerăm că nominalismul nu exclude aplicabilitatea teoriei impreviziunii, însă datorită naturii specifice a obligațiilor pecuniare, testul de revalorizare devine unul foarte

⁷² În jurisprudența franceză s-a pus problema de validitate a clauzelor valutare privind moneda străină încheiate printr-un contract intern cu un bancher. Problema a fost ridicată din perspectiva clauzelor abuzive. A se vedea Danos, F. La validité de la clause valeur-monnaie étrangère dans un contrat de prêt interne conclu par un banquier. În: *Revue de Droit bancaire et financier*, nr. 3, mai 2017, etude 15. ISSN 1620-9435.

⁷³ Bârsan, C. Principiul nominalismului monetar și impreviziunea în contractul de împrumut de consumație având ca obiect o sumă de bani: o asociere ireconciliabilă? În: *Revista Română de Drept Privat*, nr. 5, 2014. ISBN 1843-264601405.

⁷⁴ A se vedea Mann, F. A., *op. cit.*, p. 111.

⁷⁵ Textul prevederii din proiect era următorul: „fulfilment of an obligation to pay a sum of money takes place by the payment of the nominal amount due in the agreed currency” (*executarea unei obligații de a plăti suma de bani se efectuează prin plata sumei nominale în valuta convenită*).

complex, circumstanțial și excepțional. Părțile unui raport contractual ar putea dezvolta argumente pragmatice în ambele direcții. Însă, după natura sa, nominalismul creează o prezumție puternică, aproape absolută, în defavoarea ajustării contractuale.

Totodată, subliniem că în unele situații prevalența nominalismului este consacrată direct de legiuitor și în astfel de situații aplicabilitatea teoriei hardshipului poate fi considerată exclusă prin intenția legiuitorului. Un astfel de exemplu ar fi prevederea din art. 1247 alin. (3) din Codul civil, care consacră expres caracterul nominal al obligației bănești ce urmează să fie restituit de către împrumutat, fără a se ține cont de variațiile valorii banilor, astfel valorismul contractual nu este aplicabil chiar și în caz de fluctuații ce creează un dezechilibru semnificativ între prestațiile părților contractului.

4. EFECTELE SPECIFICE ALE OBLIGAȚIILOR PECUNIARE

4.1. Introducere cu privire la efectele obligațiilor pecuniare

Toate obligațiile juridice, prin esența lor, sunt generatoare de efecte juridice. În acest sens, obligațiile pecuniare nu reprezintă o excepție, însă denotă unele trăsături specifice și uneori chiar influențează crearea normativă a regimului obligațiilor nepecuniare. Astfel, din observațiile noastre putem identifica mai multe direcții prin care obligațiile pecuniare își manifestă efectele specifice. Acestea pot fi configurate la determinarea calificării unor instituții juridice (starea de insolabilitate), instituirea unor proceduri specifice în funcție de obiectul obligației pecuniare (exercitarea dreptului de gaj asupra banilor sau mijloacelor bănești din conturi), efecte legate de natura obligației pecuniare purtătoare de dobândă sau cele care rezultă din neexecutarea obligațiilor pecuniare, cum ar fi calcularea dobânzii de întârziere.

Evidențierea diverselor exemple ce determină specificul efectelor obligațiilor pecuniare are ca obiectiv reliefa aspectului de creare a dreptului rezultat din natura banilor. Așadar, fenomenul banilor este și un factor creator de norme juridice, iar unele aspecte specifice ale acestui impact îl putem identifica în efectele juridice pe care le generează obligațiile pecuniare.

4.2. Dobânda ca efect al obligației pecuniare

Dobânda este o instituție strâns legată de fenomenul banilor, manifestată atât economic, cât și juridic. Dobânda, probabil, poate fi considerată exponentul intuitiv al fenomenului și funcționării banilor, în special în economiile dezvoltate. Înțelegerea modului de funcționare a dobânzilor în obligațiile pecuniare predispune de a aluneca în fenomenul banilor propriu-zis, dobânda fiind un element esențial în determinarea valorii banilor.⁷⁶

În practica juridică a Republicii Moldova, în special în ultimele decenii, aplicarea dobânzii a fost și continuă să fie un domeniu foarte prezent în disputele civile, înregistrându-se o confruntare a argumentelor de ordine publică, a normelor imperative, pe de o parte, și libertatea contractuală, cerințele economiei de piață, pe de altă parte. O anumită influență asupra practicii și gândirii juridice moldovenești au avut, se pare, tendințele și explicațiile din practica și legislația rusă. În

⁷⁶ Procesul de cunoaștere a unor instituții, fenomene generale pornește, deseori, de la cunoașterea derivatelor acestora. Așa a fost și experiența autorului. Cercetările premergătoare prezentei lucrări, inițiate încă din anii de studenție, au fost dedicate dobânzii legale, care, gradual, au escaladat spre analiza juridică a banilor, ca un concept general și generator al instituției dobânzii.

perioada ultimului deceniu, Curtea Supremă de Justiție a emis mai multe opinii și hotărâri explicative cu privire la aplicarea prevederilor privind dobânda la obligațiile pecuniare.⁷⁷

În viziunea noastră, în lumina cadrului normativ nou și a interpretărilor din prezenta teză **este recomandabil ca Curtea Supremă de Justiție să elaboreze o nouă hotărâre explicativă**, care să fie dedicată nu doar dobânzilor și penalității, ci să cuprindă regimul juridic al obligațiilor civile pecuniare la general.

Până la operarea reformei Codului civil, dobânda legală, în legislația Republicii Moldova, era legată preponderent de conceptul de obligație pecuniară. De fapt, conexiunea dobânzii cu esența obligației pecuniare rămâne să fie punctul de legătură pentru determinarea semnificației dobânzii. Aceasta fiind o materie de calificare nu doar juridică, ci și economico-financiară. Cuantumul dobânzii compensatorii stabilit în art. 874 din Codul civil este determinat prin rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei aplicabilă pentru un semestru, respectiv prin aplicarea ratei în vigoare la 1 ianuarie și la 1 iulie a anului respectiv. Până la intrarea în vigoare a reformei Codului civil se practica rata de bază a Băncii Naționale a Moldovei în vigoare pentru fiecare zi de întârziere. Practica de a utiliza rata de bază semestrială a fost preluată în baza practicii deja statuate în cadrul juridic al Uniunii Europene și diverse instrumente de reguli model existente la nivel european și internațional.

Dobânda de întârziere este o varietate a dobânzii, aplicabilă în situația în care obligația pecuniară nu se execută la termen. În literatura de specialitate dobânda de întârziere mai este denumită dobânda moratorie.⁷⁸ În legislația Republicii Moldova, sediul principal al materiei privind dobânda de întârziere este consacrat în art. 942 din Codul civil. Regimul și natura juridică a dobânzii de întârziere este disputabilă în literatura de specialitate. În literatura dedicată legislației rusești pot fi identificate mai multe opinii cu privire la natura juridică a procentelor plătite în caz de întârziere a executării obligației pecuniare. Amendamentele operate la art. 395 din Codul civil rusec, ca parte a reformei recente, au generat discuții suplimentare cu privire la subiectul dobânzii de întârziere.⁷⁹ Exemplul legislației și practicii rusești este relevant, deoarece, aparent, a influențat unele practici și argumentele operate în aplicarea prevederilor relevante în Republica Moldova.

⁷⁷ A se vedea Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 9 din 24.12.2010 privind aplicarea de către instanțele judecătorești a legislației ce reglementează modalitățile de reparare a prejudiciului cauzat prin întârziere sau executare necorespunzătoare a obligațiilor pecuniare, cu excepția celor izvorâte din contractul de credit bancar sau împrumut [online] [cit. 12.12.2017]. Disponibil: www.csj.md. Recomandarea Curții Supreme de Justiție nr.95 din 6 decembrie 2016 cu privire la aplicarea dispozițiilor legale ce vizează contractul de credit/împrumut, încheiat cu organizațiile de microfinanțare [online] [cit. 12.12.2017]. Disponibil: www.csj.md.

⁷⁸ A se vedea Dumitru, M., *op. cit.*, în denumirea operei.

⁷⁹ A se vedea Гаврилов, Э., p. 3.

Până la 1 martie 2019 practica judiciară și literatura de specialitate erau înclinate să diferențieze „dobânda de întârziere” de „penalitate” ca instituții juridice și, în cazul în care părțile, prin contract, stabileau penalitatea de întârziere la executarea obligației pecuniare, putea fi încasată și dobânda de întârziere. Prin Legea de modernizare a Codului civil au fost operate modificări conceptuale cu privire la aplicarea acestor instituții. În mod special, dobânda de întârziere, reglementată în art. 942 din Codul civil, în coroborare cu prevederile art. 947 alin. (3) din Codul civil, se consideră o formă a clauzei penale. Art. 947 alin. (3) prevede că „penalitatea poate fi stipulată (...), inclusiv sub forma unei dobânzi de întârziere”, iar art. 942 alin. (4) dispune că „în cazul în care s-a stipulat o clauză penală, creditorul poate să ceară, la alegere, fie dobânda de întârziere calculată conform dispozițiilor prezentului articol, fie penalitatea pentru întârziere”⁸⁰

Cu privire la cumularea dobânzii de întârziere și a penalității de întârziere, după cum am observat până în data de 1 martie 2019, creditorul, conform regimului juridic și practicii existente, putea să solicite încasarea atât a dobânzii de întârziere, cât și a penalității. Pornind de la prevederile actuale, începând cu 1 martie 2019, creditorul este îndreptățit la încasarea fie a penalității, fie a dobânzii de întârziere.

În continuare urmează să clarificăm că modificările operate la Codul civil nu exclud posibilitatea aplicării prevederilor art. 949 alin. (2) din Codul civil privind penalitatea punitivă, repararea prejudiciului peste penalitate. Așadar, prin lege sau prin contract, poate fi instituită obligația debitorului de a plăti atât dobânda de întârziere, destinată să acopere prejudiciul, cât și o clauză penală punitivă, care să se aplice peste repararea prejudiciului. Caracterul punitiv al clauzei penale urmează să rezulte expres din prevederile contractuale sau din lege. Totodată, pornind de la prevederile art. 942 alin. (6) din Codul civil, în caz de cumulare a dobânzii de întârziere cu penalitatea (punitivă) de întârziere, dacă clauza este în detrimentul consumatorului, o astfel de clauză va fi afectată de nulitate absolută, deoarece ar contraveni normei art. 942 alin. (4) din Codul civil, care dispune că, la alegere, creditorul poate să ceară fie penalitatea de întârziere, fie dobânda de întârziere.

Natura juridică a dobânzii este legată de obligația principală. Deși acest lucru nu rezultă expres din prevederile legale, considerăm că dobânda este un drept de creanță accesoriu. *Per a contrario*, fără o obligație de a plăti capitalul sau suma de bază nu poate fi concepută existența unei dobânzi. Așadar, una dintre condițiile esențiale pentru calcularea dobânzii remuneratorii și a dobânzii de întârziere sau penalității este existența unei obligații pecuniare de bază.

⁸⁰ Precizări relevante ale prevederilor actuale au fost propuse inclusiv de autor în procesul de elaborare a tezei de doctorat, prin scrisoarea adresată Ministerului Justiției al Republicii Moldova „*Propuneri de completare a proiectului de modificare al Codului civil*”, înregistrată la 26 mai 2017.

Cu titlu de referință comparativă, evidențiem că și jurisprudența română a determinat că dreptul la dobânzi este un drept accesoriu creanței principale, iar stingerea dreptului la acțiune privind creanța principală determină, în consecință, stingerea dreptului la acțiune privind dobânzile, potrivit adagiului *accessorium sequitur principale*.⁸¹

4.3. Alte efecte specifice ale obligațiilor pecuniare

Prin reforma Codului civil a fost introdusă o regulă nouă, inspirată din Directiva 2011/7/UE, cu privire la cheltuielile legate de recuperarea creanțelor pecuniare. Noile reglementări se conțin în art. 945 din Codul civil și stabilesc o despăgubire minimă, echivalentul în lei a 20 de euro, pe care o poate solicita creditorul profesionist de la un debitor profesionist sau autoritate publică. Condițiile de aplicare a acestei prevederi presupun ca obligația să fie pecuniară și să fie întrunite condițiile de plată ale dobânzii de întârziere conform art. 942 din Codul civil. Regula nu se aplică în relația cu consumatorii sau în relații la care nu participă profesioniștii. Introducerea noilor reglementări urmărește scopul de a transpune prevederile Directivei 2011/7/UE, al cărei obiectiv, *inter alia*, este să descurajeze debitorii de la practicile de întârziere la efectuarea plăților.

Operarea tradițională a gajului⁸² presupune că este interzisă transmiterea bunului gajat direct în proprietate creditorului în caz de neexecutare a obligației garantate. Totodată, în cazul mijloacelor bănești, legiuitorul a instituit o excepție de la această regulă. Considerăm însă că există și o coliziune normativă care constă, în special, în prevederea din art. 676 alin. (8) lit. a) și art. 684 alin. (8) prima ipoteză. Considerăm că ipoteza din art. 684 alin. (8) este mai corectă în raport cu obiectul gajului, iar de *lege ferenda* conținutul art. 676 alin. (8) urmează a fi completat cu prevederea că și mijloacele de plată în numerar pot constitui obiect al gajului. În acest sens, propunem următorul cuprins noii litere c): „, c) mijloacele de plată în numerar (gaj cu deposedare și fără deposedare)”. O altă coliziune, deja din prevederile art. 684 alin. (8) și art. 750 din Codul civil, atragem atenția că art. 750, reglementând exercitarea gajului, se referă doar la mijloace bănești în conturi bancare, însă, după cum am observat, ipoteza normei art. 684 alin. (8) acoperă, în calitate de obiect al gajului, moneda națională sau valuta străină, fără a distinge dintre mijloacele bănești în numerar sau de pe conturi bancare. În acest context, apare problema de aplicabilitate a art. 750 față de mijloacele bănești în numerar. Totuși, de *lege ferenda*, considerăm că prevederile

⁸¹ Dobânzi. Prescripția dreptului la acțiune. Prescripția dreptului de a cere executarea silită. (Î.C.C.J.), secția comercială, decizia nr.1792 din 23 mai 2006. În: *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr. 3, 2007, p. 93. ISSN 1583-493X.

⁸² Cu privire la conceptul gajului a se vedea Tabuncic, T. *Gajul ca mijloc de garantare a executării obligațiilor*. Editura Concordia, 2006, p. 11 și urm. ISBN 973-7955-81-1.

art. 750 din Codul civil urmează a fi completate cu literele c) și d), care să conțină reguli de exercitare a gajului asupra mijloacelor bănești în numerar.

În conformitate cu prevederile art. 2 din Legea insolvenței⁸³ incapacitatea de plată este definită ca „situație financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea lui de a își executa obligațiile pecuniare scadente, inclusiv obligațiile fiscale”. Incapacitatea de plată constituie și temeiul general pentru intentarea procesului de insolvență, conform art. art.10 alin.(2) din lege. Deci, dacă debitorul nu poate plăti obligația pecuniară, aceasta poate servi temei pentru declararea debitorului ca fiind insolvent. Iar conform modificărilor recente la Legea insolvenței,⁸⁴ a fost instituită o prezumție, și anume că incapacitatea de plată este prezumată în cazul în care debitorul este în întârziere de plată mai mult de 60 de zile. Pornind de la faptul că această modificare se referă doar la incapacitatea de plată, putem concluziona că neexecutarea la timp doar a obligațiilor pecuniare, pe o perioadă mai lungă de 60 de zile, constituie obiectul acestei reglementări, nefiind aplicabil față de obligațiile nepecuniare. Practica judiciară națională deja pune în aplicare aceste prezumții de neachitare la timp a obligațiilor pecuniare în argumentarea soluțiilor de intentare a proceselor de insolvență.⁸⁵

Concluzia pe care o putem deduce din prevederile legale este următoarea: neplata obligației pecuniare stă la baza calificativului de incapacitate de plată, ultima constituind temeiul general al stării de insolvență a unui debitor.

Contextul insolvenței se intersectează cu regimul obligațiilor pecuniare nu doar prin determinarea stării de insolvență, ci și prin existența unor reglementări speciale instituite prin lege, care stabilesc regimul obligațiilor pecuniare, cum ar fi conceptul „moratoriu”, cesiunea creanțelor pecuniare.

⁸³ Legea insolvenței nr. 149/2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2012, nr. 193-197, art. 663. Data intrării în vigoare 14.03.2013. În mod tradițional, insolvența a fost definită ca o încetare de plăți, adică situația în care debitorul nu mai poate face față pasivului cu activul disponibil. În engleză insolvența este desemnată prin cuvântul „insolvency”, în spaniolă se zice „insolencia”, în franceză se folosește „insolvabilite”, în italiană „insolvenza”, în germană „insolvenz”. A se vedea Atanasiu, A. G. *Bankruptcy (en.), Insolvency (en.), Deconfiture (fr.)*. Concepte Juridice de Business. În *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr. 6 (August). București: Wolters Kluwer, 2009, p. 61. ISSN 1583-493X.

⁸⁴ Legea nr. 141/2020 pentru modificarea Legii insolvenței nr.149/2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2020, nr.205-211, art. 456.

⁸⁵ A se vedea, de exemplu, Hotărârea Judecătorei Chișinău din 28 octombrie 2020 în dosarul nr.2i-294/20, Hotărârea Judecătorei Chișinău din 8 octombrie 2020 în dosarul nr. 2i-241/20.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI PRINCIPALE

1. Examinarea teoriilor juridice generale cu privire la bani relevă existența a două teorii juridice principale, și anume teoria statală a banilor și teoria socială a banilor. Cadrul conceptual al teoriei statale a banilor determină prevalența în literatura de specialitate și impune configurarea teoriei juridice în baza argumentelor stabilite în această teorie.

2. Conceptualizarea banilor din perspectiva dreptului privat, raportată la caracterul inter- și intradisciplinar al instituției banilor, a contribuit la elaborarea de către autor a unei noi teorii juridice – **Teoria ficțiunii juridice a banilor în dreptul privat**. Această teorie direcționează calificarea banilor, ca obiect al relațiilor juridice civile, drept ficțiune juridică, înzestrată cu interes economic. Teoria ficțiunii juridice a banilor în dreptul privat poate servi drept argumentare pentru introducerea modificărilor în legislația civilă și determină noi direcții de cercetare și analiză.

3. Fundamentarea științifică a plății ca fapt juridic o delimitează de calificativul de act juridic. Delimitarea acestui regim legal al plății va permite punerea în aplicare binemeritată a unor prevederi din Codul civil aparent „uitate”, al căror obiect de reglementare este stingerea obligațiilor, în special art. 967 din Codul civil, precum și reconsiderarea argumentelor juridice puse la baza soluțiilor practice legate de probarea plății, problemă apărută constant în fața instanțelor naționale și a practicienilor în drept.

4. Prin interpretarea cadrului legislativ național, autorul propune clasificarea obligațiilor pecuniare în funcție de generare sau nu a dobânzii. Ca rezultat al acestui criteriu, obligațiile pecuniare se clasifică în purtătoare de dobândă și în cele nepurtătoare de dobândă. Aplicând acest criteriu, prin prisma prevederilor art. 874 din Codul civil, se determină că obligațiile pecuniare nu sunt purtătoare de dobândă, cu excepția cazului în care legea sau contractul prevede altfel.

5. Introducerea prevederii din ultima propoziție a art. 873 alin. (4) din Codul civil al Republicii Moldova poate constitui exemplul pentru modificarea regulilor-model ale art. 6.1.9 alin. (4) din PICC și art. III.2:109 alin. (3) din DCFR, precum și pentru legislația civilă a altor state, și anume prin introducerea unui termen de decădere rezonabil, care să limiteze dreptul creditorului de a pretinde diferența de curs după primirea plății.

6. Adoptarea în Codul civil al Republicii Moldova a posibilității de aplicare a dobânzii de întârziere obligațiilor nepecuniare impune completarea reglementării existente cu posibilitatea aplicării prevederilor art. 875 alin. (6) din Codul civil și obligațiilor nepecuniare. În acest context, ar putea fi introdus alin. (7), care să prevadă că „prevederea din alin.(6) se aplică cu adaptările necesare și obligațiilor nepecuniare”, similar tehnicii operate în art. 6.1.13 din Principiile UNIDROIT.

7. Evidențierea regimului gajului asupra banilor și mijloacelor bănești a determinat propunerea de *lege ferenda*, după cum urmează:

7.1. art. 676 alin. (8) din Codul civil să fie completat cu lit. c) cu următorul cuprins: „mijloacele de plată în numerar (gaj cu deposedare și fără deposedare)”;

7.2. art. 750 alin. (1) să fie completat cu literele c) și d) cu următorul cuprins:
„c) să preia în proprietate mijloacele bănești în numerar ale debitorului gajist deținute de către creditorul gajist în contul obligației garantate;

d) să ceară debitorului gajist sau terțului deținător al mijloacelor bănești în numerar gajate să le transmită creditorului gajist în proprietate în contul executării obligației garantate”.

7.3. prevederile art.750 alin. (2) să fie completate cu textul „sau mijloacele bănești în numerar”, după cuvintele „mijloacele bănești în contul bancar”.

BIBLIOGRAFIE

Literatură de specialitate

Literatură în limba română

1. BĂIEȘU, Sergiu, MÎȚU, Gheorghe, CAZAC, Octavian et al. *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*. Chișinău: Î.S. F.E. – P. „Tipografia centrală”, 2016. p.11 și urm. ISBN 978-9975-53-458-1.
2. CIMIL, Dorin. *Calificarea raporturilor contractuale*. Studiu monografic. Chișinău: Editura „Grafema Libris”, 2013, pp. 181-201. ISBN 978-9975-52-130-7.
3. DUMITRU, Maria. *Regimul juridic al dobândii moratorii*. București: Editura „Universul Juridic”, 2010, pp. 37-48, ISBN 978-973-127-367-9.
4. ROȘIORU, Felicia. Accepțiunea clasică asupra naturii juridice a datoriilor de valoare. În: *Revista Română de Drept al Afacerilor*, nr.5, 2005. ISSN 1583-493X.
5. STOICA, Luminița Cristina. *Împrumutul, comodatul și creditul bancar. Practică judiciară*. București: Editura „Hamangiu”, 2010, pp. 43-49, ISBN 978-606-522-352-3.
6. Radu I. Motica, Lucian Bercea. *Banii în Codul civil român*. [online] [citat 24.05.2021] Disponibil: <https://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2006/RSJ1/0104MoticaBercea.pdf>

Literatură în limba rusă

7. БРАГИНСКИЙ, М.И., ВИТРЯНСКИЙ, В.В. *Договорное право. Общие положения*. Издание второе. Москва: Статут, 2005, с. 682-683. ISBN 5-8354-0016-0.
8. КАРАПЕТОВ, А.Г. et.al. *Договорное и обязательственное право (общая часть): постатейный комментарий к статьям 307-453 Гражданского кодекса Российской Федерации*. Москва: Статут, 2017, с. 150. ISBN 978-5-8354-1325-6 .
9. ЛАВРОВ, Д. Г. *Денежные обязательства в российском гражданском праве*. Юридический центр Пресс, 2001, с. 38 и сл. ISBN 5-94201-011-0.
10. ЛУНЦ, Л. А. *Деньги и денежные обязательства в гражданском праве (1927)*. Москва: Статут, 1999. ISBN 5-8354-0012-8.

Literatură în limba engleză

11. BONELL, Michael Joachim, PELEGGI, Roberta. UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts and Draft Common Frame of Reference: a Synoptical Table. În: *Unidroit Law Review*, 2009. NS – Vol. XIV, 440. ISSN 1124-3694.
12. BRODERMANN, Eckart J. *UNIDROIT Principles of International Commercial Contract. An Article-by-Article Commentary*. Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, Germany. 2018, p. 158-159. ISBN 978-3-8487-4812-9.

12. FOX, David. *Property Rights in Money*. Oxford University Press, 2008, p. 38 și urm. ISBN 978-0-19-829945-5.
13. FOX David, ERNST, Wolfgang, VELDE, R. François. *Money in the Western Legal Tradition: Middle Ages to Bretton Woods, Chapter I, Monetary History between Law and Economics*. Oxford University Press, 2016, p. 9. ISBN 9780198704744.
14. FOX, David, ERNST, Wolfgang, WRAY, L. Randall. *Money in the Western Legal Tradition: Middle Ages to Bretton Woods, capitolul 29 From the State Theory of Money to Modern Money*. Oxford University Press, 2016, pp.1-3. ISBN 9780198704744.
15. KNAPP, Georg Friedrich. *The State Theory of Money*. London: Macmillan & Company Limited, St. Martin's Street, 1924 [citat 1.08.2020]. Disponibil: <http://socserv2.socsci.mcmaster.ca/econ/ugcm/3ll3/knapp/StateTheoryMoney.pdf>.
16. MANN, Frederick Alexander. *The Legal Aspect of Money*. Fourth Edition. Oxford University Press, 1982, pp. 17–18. ISBN 0-19-825367-2.
17. VON BAR, Christian, CLIVE, Eric et.al. *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Commom Frame of Reference (DCFR) Full Edition*. Vol. I. Pregătit de Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group). Oxford University Press, 2010, p. 824. ISBN 978-0-19-957385-1.
18. YESIM, Atamer. *Commentary on UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts*. Stefan Vogenauer, ed. a 2-a, Oxford University Press, 2015. 787-788. ISBN 9781509912971.
19. ZIMMERMANN, Reinhard. *Interest for Delay in Payment of Money, English and European Perspective on Contract and Commercial Law. Essays in honor of Hugh Beale*. Luise Gullifer, Stefan Vogenauer et. al. Hart Publishing, 2014, pp. 319–349. ISBN 9781509912971.

Literatura în limba franceză

20. LIBCHABER, Remy. *Recherches sur la monnaie en droit prive*. Paris: Librairie Generale de droit et de jurisprudence (LGDJ), 1992, p. 16. ISBN 2-275-00564.1, ISSN 0520-0261.
21. MALAURIE, Philippe. *Le Droit Monetaire dans les Relations Privees Internationales*. Recueil des course. Collected courses of the Hague Academy of international law, 1978. Tome 160 de la collection. Samson Sijthoff, 1979, pp. 305-307. ISBN 90-286-0759-5.
22. PIGNARRE, Louis-Frédéric. *Les obligations en nature et de somme d'argent en droit prive*. Paris: L.G.D.J. 2010. ISBN 978-2-275-03574-1, ISSN 0520-0261.
23. PIGNARRE, Louis-Frédéric. *Les obligations en nature et de somme d'argent en droit prive*, Paris: L.G.D.J, 2010. Preface. ISBN 978-2-275-03574-1. ISSN 0520-0261.

24. POULON, Frederic. *La Pensee Monetaire*. Editura Dunod, 2016, p. 27. ISBN 978-2-10-074570-8.

25. SIGUOIRT, Laurent. *La Preuve Du Paiement Des Obligations Monetaire*. LGDJ, Lextenso editions, Paris, 2010. ISBN 978-2-275-03520-8, ISSN 0520-0261.

26. SILIADIN, Jonas. *Comprendre la banque et son environnement en zone euro*. RB Edition, 2016. ISBN 9782863257814.

Literatura în limba italiană

27. ASCARELLI, Tullio et. al. *Comentario del Codice Civile*. Cartea a patra *Delle Obligazioni, Obbligazioni Pecuniarie*, Art. 1277-1284. Nicola Zanichelli Editore Soc. Ed. del Foro Italiano, 1959, p. 71 și urm.

28. LEMME, Guiliano. *Moneta Scriturale e Moneta Elettronica*. G. Giappichelli Editore, Torino, 2003, p.16. ISBN 88-348-3385-6.

Literatura în limba germană

29. HERGER, Nils. *Wie Funktionieren Zentralbanken, Geld und Währungspolitik verstehen*. Capitolul 3 „Geld als Schmiermittel der Wirtschaft”. Springer Fachmedien Wiesbaden, 2016, p. 55. ISBN 978-3-658-07875-1.

30. VON STAUDINGERS, Julius, OMLOR, Sebastian. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*. Buch 2. Recht der Schuldverhältnisse §§ 244-248; PrKG (Geldrecht), Neubearbeitung 2016 von Sebastian Omlor, Vorbem zu §§ 244-248. ISBN 978-3-8059-1059-0.

31. VON STAUDINGERS, Julius, SCHMIDT, Karsten. *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen. Zweites Buch Recht der Schuldverhältnisse §§ 244-248 (Geldrecht)*. Dreizehnte Bearbeitung, 1997, von BLASCHCZOK, Andreas, SCHMIDT, Karsten, Vorbem zu §§ 244, D 2, D 27, pp. 150, 163. ISBN 3-8059-0784-2.

Alte surse

32. UNIDROIT 1981 – Etude LXVII – Doc. 1, Cartes de crédit. Note préliminaire de droit comparé (préparé par Mlle Loretta Malintoppi, assistant scientifique associé), p. 5.

33. UNIDROIT. P.C. – Misc. 11 - Working Group for the preparation of Principles for International Commercial Contracts. Report on the meeting held in Rome from 20 to 23 May 1987, prepared by the Secretariat of UNIDROIT – Rome, July 1987, p. 6.

34. UNIDROIT. U.D.P. 1973 – Etude LVII – Doc. 1/rev. *Gold clauses in international conventions. Problems raised by the present monetary crisis*. Paper prepared by Mr Italo Arcari, Referendar on behalf of the Secretariat of UNIDROIT.

Lista publicațiilor autorului la tema tezei

PALAMARCIUC, Vladimir. Mijloacele de plată a obligațiilor pecuniare în dreptul civil: moneda fiduciară, scripturală și electronică. În: *Revista Națională de Drept*, Nr. 10-12 (240-242), anul 21 (2020), p. 140-149. ISSN 1811-0770. E-ISSN 2587-411X.

BĂIEȘU, Sergiu, **PALAMARCIUC, Vladimir.** Analiza modificărilor în executarea obligațiilor pecuniare, introduse în Codul civil al republicii Moldova. În: *Revista Națională de Drept*, Nr. 10-12 (240-242), anul 21 (2020), p. 37-46. ISSN 1811-0770. E-ISSN 2587-411X.

PALAMARCIUC, Vladimir. *Imputation of performance: comparative view under Unidroit Principles of International Commercial Contracts, Draft Common Frame of Reference and Civil Codes of Moldova, Romania and the Russian Federation*, *Uniform Law Review*, Volume 23, Issue 3-4, December 2018, pp. 487–505. ISSN 1124-3694.

BĂIEȘU, Sergiu, **PALAMARCIUC, Vladimir.** *Evolution in field of civil justice in the region. Perspective of the Republic of Moldova*. Collective Work provisionally entitled „Non-Recognized States in the Post-Soviet Region under International Trade Law, Private International Law and International Civil Procedure”. În: Publisher Springer Nature Switzerland, (în curs de publicare).

PALAMARCIUC, Vladimir. Dobânda de întârziere și penalitatea – modalități de reparare a prejudiciului cauzat prin neexecutarea obligației pecuniare. În: *Revista Națională de Drept*, 2011, nr. 6-7, p. 88. ISSN 1811-0770.

PALAMARCIUC, Vladimir. Dobânda legală. Aspecte comparative. În: *Jurnalul de studii juridice*. Publicație a Facultății de Drept din cadrul Universității „Petre Andrei” din Iași. Editura Lumen, 2011, pp. 181-193. ISSN 1841-6195. ISSN online 2067-8509

PALAMARCIUC, Vladimir. *Principiul Nominalismului Monetar – Fundament Juridic al Valorii Economice a Obligației Pecuniare*. Rezumatele lucrărilor Conferinței naționale cu participare internațională „Integrare prin Cercetare și Inovare” din 28-29 septembrie 2016 organizată cu prilejul aniversării a 70 ani de la fondarea USM. Chișinău: CEP USM.

PALAMARCIUC, Vladimir. *Reguli de executare a obligațiilor pecuniare – Propuneri de completare a Codului civil al Republicii Moldova*. Rezumate ale comunicărilor de la Conferința științifică națională cu participare internațională, 9-10 noiembrie 2017. Chișinău: CEP USM 2017, pp. 172-176. ISBN 978-9975-71-812-7.

PALAMARCIUC, Vladimir. *Teoria ficțiunii juridice a banilor în dreptul privat*. Conferința internațională științifico-practică „Dezvoltări recente în dreptul obligațiilor”. Chișinău, 4-5 octombrie 2018. Chișinău: CEP USM, 2020. ISBN 978-9975-149-89-1.

Adnotare

Date de identificare: Vladimir Palamarciuc, autorul tezei cu denumirea „Regimul juridic al obligațiilor pecuniare în dreptul civil al Republicii Moldova”, solicită acordarea titlului de doctor în științe juridice. Chișinău, 2020.

Structura tezei: este formată din introducere, patru capitole, concluzii și recomandări, bibliografie din 252 de titluri și 198 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 3 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: banii, obligație pecuniară, ficțiune juridică, monedă, dobândă.

Scopul general și obiectivele tezei: să determine științific caracterul sistemic și particularitățile regimului juridic civil al banilor și obligațiilor pecuniare în sistemul reglementării obligațiilor juridice civile, precum și identificarea unei teorii juridice civile a banilor.

Noutatea științifică și originalitatea tezei: constă, în primul rând, în domeniul de cercetare ales, cel al banilor și obligațiilor pecuniare în dreptul civil, subiect care nu a fost supus cercetării sistemice la nivel național. Noutatea științifică este susținută de literatura de specialitate străină analizată și integrată în sistemul cunoștințelor științifice al Republicii Moldova. Originalitatea științifică constă în abordarea și prezentarea integrată a cunoștințelor cu privire la regimul juridic al banilor și obligațiilor pecuniare.

Rezultatele lucrării: se constituie din dimensiuni atât teoretice, cât și practice. La nivel teoretic, teza propune o teorie juridică a banilor – teoria ficțiunii juridice a banilor în dreptul privat, care este susceptibilă de a oferi direcții noi de cercetare a banilor în dreptul civil, precum și a instituțiilor juridice civile asociate cu fenomenul banilor. La nivel practic, cercetarea asupra tezei de doctorat a contribuit la redactarea mai multor articole din Codul civil al Republicii Moldova intrate în vigoare la 1 martie 2019, precum și la interpretarea acelor reglementări.

Valoarea aplicativă și implementarea rezultatelor tezei: se manifestă prin oferirea unei viziuni critice asupra interpretării și aplicării în practică a diverselor instituții cercetate. Rezultatele cercetării, incluse în publicații științifice și propuneri de *lege ferenda*, au servit la modificarea legislației civile naționale, materializate în Legea nr. 133/2018 privind modernizarea Codului civil și modificarea unor acte legislative, astfel fiind direct implementate în sistemul normativ național.

Аннотация

Идентификационные данные: Владимир Паламарчук, автор диссертации на тему «Правовой режим денежных обязательств в гражданском праве Республики Молдова», просит присуждения степени доктора юридических наук. Кишинёв, 2020.

Структура диссертации: состоит из введения, четырех глав, выводов и рекомендаций, библиографии из 252 наименований и 198 страниц основного текста. Результаты опубликованы в 3 научных статьях.

Ключевые слова: деньги, денежное обязательство, юридическая фикция, проценты.

Общая цель и объективы диссертации: научное определение системного характера и особенностей гражданско-правового режима денег и денежных обязательств в системе регулирования гражданско-правовых обязательств, а также выявить гражданско-правовую теорию денег.

Научная новизна и оригинальность диссертации: состоит целенаправленном исследовании денег и денежных обязательств в гражданском праве, предмет, который не подвергался системным исследованиям на национальном уровне. Научная новизна подтверждена, также, исследуемой зарубежной литературой, проанализированной и интегрированной в систему научных знаний Республики Молдова. Оригинальность исследования заключается в научной конфигурации режима денег и денежных гражданских обязательств.

Результаты работы: состоят из измерений как теоретических, так и практических. На теоретическом уровне диссертация предлагает правовую теорию юридической фикции денег в частном праве, которая может способствовать определению нового направления для исследования денег в гражданском праве, а также гражданско-правовых институтов связанных с феноменом денег. На практическом уровне исследование докторской диссертации по способствовало разработке нескольких статей Гражданского кодекса Республики Молдова, вступившие в силу 1-го марта 2019 года.

Прикладная ценность диссертации и внедрение научных результатов: проявляется через критический взгляд касательно интерпретации и применения на практике различных исследованных институтов. Результаты исследования послужили внесению поправок в гражданское законодательство, воплощенные в Законе №. 133 от 15.11.2018 г. о модернизации Гражданского кодекса и внесении изменений в некоторые законодательные акты, таким образом, непосредственно внедрены в национальную нормативную систему.

Adnotation

Identification data: Vladimir Palamarciuc, the author of the work „The legal regime of the monetary obligations in civil law of the Republic of Moldova”, requests granting of the degree of doctorate (PhD) in legal science. Chisinau, 2020

Structure of the thesis: is formed from introduction, four chapters, conclusions and recommendations, bibliography from 252 titles and 198 pages of the main text. The obtained results are published in 3 scientific works.

Key-words: money, monetary obligation, legal fiction, currency, .

General scope and main objectives of the thesis: to determine scientifically the systemic feature and particularities of the legal civil regime of the money and monetary obligations in the system of regulating the civil obligations, as well as. identification of a civil law theory of the money.

Scientific novelty and originality of the thesis: consists, first of all, in the field of the research selected, the money and monetary obligations in civil law, the subject that was not reviewed systemically at national level. The scientific novelty is supported by the foreign literature reviewed and integrated in the system of scientific knowledges of the Republic of Moldova. The scientific originality of the research resides in scientific configuration of the legal regime of the money and of the civil monetary obligations.

Results of the work: are formed from theoretical and practical dimensions. At the theoretical level the thesis proposes a legal theory of money, the theory of legal fiction of money in private law, which is susceptible to offer new directions of research in civil law, as well as of the institutions associated with the phenomenon of money. At the practical level the research on the thesis contributed for drafting of several articles from the Civil Code of the Republic of Moldova entered into force on 1 March 2019, as well as interpretation of those rules

Value of applying and implementation of results in practice: is manifested through offering a critical view on interpretation and applying in practice of various institutions researched herein. The scientific results included in scientific publications and proposals on amendment of the law, served the amendments of the national civil legislation materialized in the Law No. 133/2018 on modernization of the Civil Code and amending certain legal acts, thus, being directly implemented in the national normative system.

PALAMARCIUC VLADIMIR

**REGIMUL JURIDIC AL OBLIGAȚIILOR PECUNIARE ÎN
DREPTUL CIVIL AL REPUBLICII MOLDOVA**

Specialitatea 553.01 – Drept civil

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 25.05.2021
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar.: 2.5

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 30 ex.
Comanda nr. 60/21

Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova
mun. Chișinău, str. Alexei Mateevici, 60, MD 2019